

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1145

28. OŽUJKA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Sajam knjiga u Novom Sadu

Od dječjih priča do Matoša

SADRŽAJ

6

Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj
**Usporedba praksi
i razmjena iskustava**

10

Nova vlada ili izbori?
**Izbori, za sada,
nisu opcija**

12

Robert Čoban, novinar i osnivač
medijske kompanije
Color Press Group
**Srbija zatrovana
i pretrpana velikim
brojem medija**

18

Obrazovanje na hrvatskom jeziku
**Izvrсни uvjeti
i podrška zajednice**

32

Inicijativa Pokrajinskog zavoda za
zaštitu spomenika kulture
**Pokrenut postupak
zaštite lemeške kalvarije**

44

75 godina FK *Tavankut*
Prijateljski meč za jubilej

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeva 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

- Davor Bašić Palković
- (novinar, urednik rubrike kultura)
- Ivan Ušumović
- (novinar, urednik sportske rubrike)
- Zvonko Sarić
- (novinar)
- Jelena Dulić Bako
- (novinarka)
- Suzana Darabašić
- (novinarka dopisništva Srijem)
- e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

• TELEFON: ++381 24/55-33-55;

• ++381 24/55-15-78;

• ++381 24/53-51-55

• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

• WEB: www.hrvatskarijec.rs

• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

• List je upisan u Registar javnih glasila

• Agencije za privredne registre Republike Srbije

• pod registarskim brojem: NV000315

• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija

• u publikaciji Biblioteka

• Matice srpske, Novi Sad

• 32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Bivši (i sadašnji)

I tjedan dana nakon što je i formalno pala Vlada Srbije i dalje je otvoreno pitanje: nova vlada ili izbori? Podgrijao je to i sam **Vučić**, najavljujući moguće datume kada će možda Srbija opet na glasovanje.

U tom licitiranju na red je došlo i licitiranje imena mogućih predsjednika Vlade, koji se kao ne traže iz prvih redova Srpske napredne stranke, već među svjetski uspješnim poslovnim ljudima. Na stranu to što su neki od njih već demantirali medijske natpise o svom mogućem angažmanu u srbijanskoj politici. Ali u sadašnjem trenutku bunta lakše bi se moglo progutati ime nekog eksperta od nekog stranačkog jurišnika.

I tog spasonosnog rješenja s ekspertima koji dolaze iz vana već smo se nagledali. I u premijerskim i ministarskim foteljama. Nisu na tu praksu ostali imuni ni u Hrvatskoj, ali je ta vlada ostala upamćena kao vlada s najkraćim mandatom.

Srbija nije ostala samo bez Vlade već i bez veleposlanice u Zagrebu **Jelene Milić**. Opozvana je bez službenog objašnjenja poslije tri godine provedene na dužnosti veleposlanice. Njen angažman u Hrvatskoj ostat će upamćen ne po radu na poboljšanju srpsko-hrvatskih odnosa već po ispadima i ponašanju koje je odudaralo od uobičajenog ponašanja jednog veleposlanika i tome što se uspjela sukobiti čak i sa srpskom manjinom u Hrvatskoj. Kakvu politiku s Hrvatskom želi graditi Srbija vidjet će se kod imenovanja novog veleposlanika, ako se to imenovanje ne odulji previše.

U svim ovim događanjima ponovno je na red došla inicijativa za osnivanje Pokreta za narod i državu koji treba ujediniti »sve pametne i rodoljube«. (Srećom, lojalisti se više ne spominju.) Nakon prvog sastanka, koji je održan ovog tjedna, priopćeno je da su u fokusu »ključna pitanja, kao što su očuvanje teritorijalnog integriteta, ekonomski napredak i odnos s međunarodnim partnerima«. Oni unutarnji problemi zbog kojih vri na ulicama, zbog kojih ne rade škole, fakulteti; zbog kojih se organiziraju zborovi građana izgleda se događaju u nekoj drugoj državi, a ne Srbiji.

Z. V.

Pokrajinska vlada

Za rad nacionalnih vijeća 80 milijuna dinara

Predsjednica Pokrajinske vlade **Maja Gojković**, zajedno s potpredsjednikom i pokrajinskim tajnikom za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice **Róbertom Ótotom**, uručila je u utorak, 25. ožujka, predstavnicima 17 nacionalnih vijeća nacionalnih manjina iz AP Vojvodine ugovore o dodjeli sredstava za sufinanciranje njihove djelatnosti u 2025. godini, priopćila je Vlada AP Vojvodine.

Ukupno 80 milijuna dinara izdvojeno je za stalne troškove nacionalnih vijeća, kao i za troškove redovite djelatnosti – za programe i projekte u području obrazovanja, kulture, obavještanja i službene uporabe jezika i pisma nacionalne manjine i financiranje rada ustanova, fondacija i privrednih društava, čiji je osnivač ili suosnivač, ili čija su osnivačka prava djelomično ili u cjelini prenijeta na Vijeće.

Gojković je istakla da su dodijeljena sredstva među najboljim pokazateljima punog poštovanja principa ostvarenja svih zagaraniranih prava nacionalnih manjina u Srbiji i Autonomnoj Pokrajini Vojvodini. Ona je podsjeti-

la na to da Pokrajinska vlada već deset godina izdvaja sredstva za rad nacionalnih vijeća i da je za ovu godinu dodijeljen najviši iznos sredstava.

»Od 2015. godine za ovu namjenu izdvojeno je više od 700 milijuna dinara iz pokrajinskog proračuna i danas ugovore dodjeljujemo većem broju korisnika nego ranije. Sve ovo svjedoči o dobrom pravcu politike koju u ovom području vodi Pokrajinska vlada, usmjerene k tomu da se svako nacionalno vijeće može što samostalnije nositi s izazovima i biti što kreativnije u afirmiranju ideja i realizaciji projekata od interesa za nacionalne manjine«, kazala je Gojković.

Kako je priopćila, Pokrajinska vlada je u odnosu na 2024. godinu, u tekućoj godini iz pokrajinskog proračuna izdvojila deset milijuna dinara više za nacionalna vijeća.

Hrvatsko nacionalno vijeće dobilo je za redovitu djelatnost 3.247.840 dinara, a za stalne troškove 2.916.560 dinara, a ugovor je potpisao predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Marinko Katić**.

H. R.

HNV ponudio zastave na poklon, gradonačelnik Bakić bez odgovora

Još jedan praznik hrvatske zajednice u Srbiji, blagdan Svetog Josipa, koji je jedan od četiri službena praznika Hrvata, prošao je tako da većina ustanova i institucija nije istaknula zastavu hrvatske manjine uz zastavu Srbije, unatoč tome što ih na to obvezuje zakon. Vjerujući da je problem nedostatak zastava, Hrvatsko nacionalno vijeće ponudilo se kupiti zastave, ali su naišli na zid šutnje kod prvog čovjeka grada Subotice.

Kao što se može vidjeti na fotografijama s nekoliko lokacija, situacija u Subotici je raznolika i manje-više identična kao ranijih godina – neki su ispoštovali obvezu i istaknuli zastavu, dok drugi nisu.

Svjesno ovog problema i u želji da osigura poštovanje prava hrvatske manjine zajamčenih zakonom, Hrvatsko nacionalno vijeće uputilo je dopis gradonačelniku Subotice **Stevanu Bakiću** s namjerom da financira kupnju zastava koje bi donirali svim ustanovama i institucijama koje ne posjeduju zastavu hrvatske manjine.

»Smatramo da ćemo ovom gestom na pravi način demonstrirati duh zajedništva, dijaloga te skladnih međuljudskih i međunacionalnih odnosa, posve u duhu tradi-

cije Grada Subotice«, naveli su u dopisu poslanom 21. ožujka.

Međutim, unatoč dobroj volji i konstruktivnom prijedlogu, Hrvatsko nacionalno vijeće nije dobilo nikakav odgovor ni iz Kabineta gradonačelnika niti od samog gradonačelnika **Stevana Bakića**, iako je potvrđeno da je dopis zaprimljen.

U Vijeću podsjećaju da Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina u članku 16. propisuje da se na praznik nacionalne manjine trebaju istaknuti simboli i zastave te manjine na zgradama i u prostorijama lokalnih tijela i organizacija s javnim ovlastima na područjima na kojima je jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi. Iako su mjere u zakonu afirmativne, jasno je iz primjera hrvatske zajednice da se one ne poštuju te da su prepuštene dobroj volji pojedinaca.

Kako bi osiguralo poštovanje obveze isticanja zastave na praznik nacionalne manjine, Hrvatsko nacionalno vijeće najavljuje inicijativu za izmjenu Zakona kako bi se ubuduće sankcionirali oni koji ovu odredbu ne poštuju.

H. R.

Ministarstvo demantiralo da se financiranje rada nacionalnih vijeća nije povećavalo

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog opovrgnulo je prošloga tjedna da sredstva za rad vijeća nacionalnih manjina nisu povećana od 2011. godine, navodeći da su sredstva iz proračuna Srbije u međuvremenu povećana za 30 posto, a iz proračuna AP Vojvodine za 75 posto.

Koordinacija nacionalnih vijeća zatražila je na sjednici u Subotici 17. ožujka veća proračunska sredstva za rad nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, navodeći da tri četvrtine nacionalnih vijeća nema osnovne uvjete za rad. Na temelju analiza stručnjaka, predsjednica Koordinacije i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** rekla je da je potrebno minimalno povećanje sredstava za rad vijeća u iznosu od 20 milijuna dinara po nacionalnom vijeću. Kazala je da Srbija izdvaja 2,6 milijuna eura za financiranje nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, za 24 nacionalna vijeća, te da ta sredstva nisu povećavana od 2011. godine.

Ministarstvo je ocijenilo kako je postupanje Koordinacije nacionalnih vijeća bilo »sasvim nepotrebno i pogrešno« jer je, kako navode, za financiranje rada sva 24 nacionalna vijeća u područjima kulture, obrazovanja, informiranja i službene uporabe jezika i pisma u 2011. godini isplaćeno 239 milijuna dinara, a u 2024. godini 305 milijuna dinara. Dodaju i da je novac iz pokrajinskog proračuna za rad nacionalnih vijeća sa sjedištem na po-

družju AP Vojvodine povećan s 40 milijuna dinara u 2011. na 70 milijuna dinara u 2024. godini.

»Posljednje veće povećanje sredstava (republičkog) proračuna bilo je 2023. godine, kada su povećana za više od 17 posto. Sredstva se ne raspoređuju jednokratno, već prema vrlo jasnim kriterijima utvrđenim Uredbom o kriterijima za raspodjelu sredstava iz proračuna Republike Srbije za financiranje rada nacionalnih vijeća«, navodi se. Podsjeća se kako je Zakonom o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina propisano da se novac za financiranje rada nacionalnih vijeća osigurava iz proračuna Srbije, proračuna AP Vojvodine, proračuna jedinica lokalne samouprave, donacija i drugih prihoda. Na temelju Uredbe, 30 posto sredstava iz proračuna Srbije za ovu namjenu raspodjeljuje se u jednakim iznosima svim nacionalnim vijećima nacionalnih manjina upisanim u Registar nacionalnih vijeća, a preostalih 70 posto raspoređuje se razmjerno broju pripadnika pojedine nacionalne manjine koju nacionalni savjet predstavlja, prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva, te broju ustanova, zaklada i poduzeća čiji je osnivač ili suosnivač nacionalno vijeće. Iz Ministarstva poručuju da »u tom smislu prijedlog o svojevrsnom 'linearnom', odnosno ravnomjernom financiranju vijeća nacionalnih manjina i angažiranih 'stručnjaka', smatramo ne samo pogrešnim nego i štetnim«.

Kako se dalje navodi, »bez obzira na promjene u strukturi proračuna, prioritete u području financiranja, kao i promjene u apsolutnom iznosu sredstava kojima ovo ministarstvo raspolaže, od 2022. godine, kada je prvi put sudjelovalo u izradi proračuna Srbije, iznos ukupnih subvencija nacionalnim vijećima nije smanjivan, već je povećan«.

Dodaje se i da su za Nacionalno vijeće mađarske nacionalne manjine sredstva u 2024. godini povećana za 29,35 posto u odnosu na 2022. godinu, za Nacionalno vijeće makedonske nacionalne manjine povećanje je iznosilo 31,65 posto, za rusinsku nacionalnu manjinu 32,15 posto, a za hrvatsku 34,48 posto. Ministarstvo je također navelo da je u prijedlogu prioriteta područja financiranja za 2026. godinu, kao prvom koraku u izradi prijedloga proračuna za iduću godinu, zatražilo dodatnih 100 milijuna dinara za financiranje manjinskih vijeća.

H. R.

Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj

Usporedba praksi i razmjena iskustava

Unatoč razlikama u sagledavanju nedavne prošlosti, važno je prestati s kulturom monologa, odnosno potrebno je uložiti dodatne napore kako bi se kroz kontinuirani i otvoreni dijalog relaksirali odnosi između dvije države i dva naroda

Što je dosad učinjeno dobro, a i gdje ima prostora za poboljšanja za obje manjine: hrvatsku u Srbiji i srpsku u Hrvatskoj? Na to središnje pitanje su u petak, 21. ožujka, na konferenciji u Hrvatskom novinarskom domu u Zagrebu pod nazivom »Nacionalni sustavi zaštite hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj«, odgovarali i raspravljali političari, medijski i kulturni radnici te aktivisti s obje strane. Ova konferencija pokrenuta je na inicijativu Zajednice

Ivo Martinović.

»Kroz osiguravanje sudjelovanja predstavnika manjinskih udruga, istraživača iz područja hrvatsko-srpskih odnosa, ali i dužnosnika i parlamentarnih zastupnika iz redova nacionalnih manjina, ovom raspravom želimo usporediti postojeće modele zaštite nacionalnih manjina u Hrvatskoj i Srbiji te potaknuti transfer pozitivnih iskustava i praksi u normativne standarde ovih država«, kazao je Martinović.

protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata (Zagreb), s ciljem poticanja kontinuiranog otvorenog dijaloga o nacionalnim sustavima zaštite hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj.

Ujednačavanje opsega prava

U ime organizatora Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata konferenciju je otvorio predsjednik

Također, zahvalio se Srpskom narodnom vijeću u Hrvatskoj i Hrvatskom nacionalnom vijeću u Srbiji i dodao da bez njihovog odaziva konferencija ne bi imala ovakav značaj:

»Hrvatska i Srbija imaju potpisan sporazum o zaštiti prava hrvatske manjine u Srbiji i srpske manjine u Hrvatskoj (iz 2005. godine). Međutim, normativno institucionalni modeli koje su ove dvije države razvile u proteklih dvadeset godina različiti su u opsegu osiguravanja političke predstavljenosti, ali i osiguravanja sredstava iz državnih proračuna za financiranje i potporu razvoja kulturne autonomije ovih manjinskih zajednica. S druge strane, predstavnici srpske

nacionalne manjine u Hrvatskoj te hrvatske nacionalne manjine u Srbiji prepoznali su važnost uzajamne suradnje te djelovanja prema svojim matičnim domovinama, ali i matičnim državama, kako bi unaprijedili sustav zaštite i promidžbe nacionalnih manjina u svojim državama. Zbog svega navedenog, vjerujemo kako kontinuitet ovakvih dijaloga, uz međusobno uvažavanje i suradnju srpske i hrvatske manjinske zajednica, s posebnim naglaskom i brigom na ujednačavanju opsega prava ovih

manjina, treba i može biti vrijedan doprinos u izgradnji mostova suradnje i relaksaciji odnosa između Hrvatske i Srbije. U tom smjeru i mi iz Zajednice dali smo, i davat ćemo svoj maksimalni doprinos, a kako bi proživljene traume svih nas bile ulog i doprinijele iskrenom i trajnom uvažavanju i boljoj suradnji između naše dvije države i naroda koji žive u njima te tako ispunimo naše obveze i stvorimo zdrave temelje za bolju budućnost generacija koje dolaze iza nas».

U ime hrvatske Vlade, koja je preko Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina bila pokrovitelj ove Konferencije, sve sudionike i goste uvodno je pozdravio **Aleksa Đokić**, voditelj Službe za pravo nacionalnih manjina, Vladinog Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Zakoni, sporazumi, politike

Konferencija je imala dva panela. Prvi panel imao je temu »Suradnja dijalogom: manjinske zajednice i državne politike u Republici Hrvatskoj i Republici Srbiji«, a sudjelovali su **Boris Milošević**, predstavnik srpske manjine u Hrvatskoj i predsjednik SNV-a, **Jasna Vojnić**, predstavnica hrvatske manjine u Srbiji, predsjednica HNV-a i zastupnica u Hrvatskom saboru, **Milorad Pupovac**, predstavnik srpske manjine u Hrvatskoj i zastupnik u Hrvatskom saboru, **Tonino Picula**, zastupnik u Europskom parlamentu i izjavitelj Europskog parlamenta za Srbiju, a umjesto **Tomislava Žigmanova**, koji je trebao biti sudionik ovog panela i nije mogao doći, na panelu je govorio i Ivo Martinović, predsjednik Zajednice PHSBB-a. Moderator prvog panela bio je **Goran Rotim**.

Govor mržnje spram Hrvata

Predsjednica HNV-a i zastupnica u Hrvatskom saboru Jasna Vojnić u svojem je izlaganju, između ostalog, ukazala na problem govora mržnje spram Hrvata koji je često prisutan u javnom diskursu Srbije i koji se, po njenom mišljenju, koristi kao emocionalni okidač, kako bi se skrenula pažnja s važnih problema.

»Kada bi taj govor mržnje nestao, odnosno sveo se na nivo incidenta, a ne na razinu politike i prakse, sigurno bismo napredovali. Nije problem što to pojedinci govore, već što dolazi od najviših predstavnika vlasti, što onda širi i potiče strah i netrpeljivost između naša dva naroda. Zbog toga smo imali sastanke s našim euro-parlamentarcima da se govor mržnje nađe na dnevnom redu Europskog parlamenta i da uđe u izvješće Europske komisije, to je jedini mehanizam da to prestane«, rekla je Vojnić.

Video linkom se iz Europskog parlamenta javio Tonino Picula, koji je rekao da situacija u toj državi nije dobra i da ona ne napreduje na svom europskom putu.

»Štoviše, Srbija mjesecima živi u neproglašenom izvanrednom stanju, institucije su blokirane, a građani na ulicama«, smatra Picula.

Jačanje kulturne autonomije

Drugi panel »Od priznanja do pomirenja: ulaganje u manjinske zajednice kao mehanizme integracije i očuvanja kulture / borba protiv govora mržnje i kultura sjećanja« bavio se pitanjem jačanja kulturne autonomije i promoviranja pozitivnog imidža manjinskih zajednica u javnom diskursu, kao i izazovima vezanim za govor mržnje, diskriminaciju pripadnika manjina te važnosti suočavanja s prošlošću i očuvanju kulture sjećanja kroz komemoracije i obilježavanje nevino stradalih žrtava. Fokus je bio međusobna usporedba praksi u Hrvatskoj i Srbiji, s primjerima dobre prakse i prijedlozima za unaprjeđenje.

Sudionici drugog panela bili su **Aleksandar Milošević**, predstavnik srpske manjine u Hrvatskoj i generalni tajnik SNV-a, **Karolina Bašić**, ravnateljica NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice, **Jelena Nestorović**, predstavnica srpske manjine u Hrvatskoj i voditeljica programa SNV-a, **Katarina Čeliković**, donedavna ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, **Nataša Kandić**, osnivačica i dugogodišnja direktorica Fonda za humanitarno pravo iz Beograda i **Vesna Teršelič**, voditeljica centra za suočavanje s prošlošću *Dokumenta* iz Zagreba dok je **Zlatka Pintera**, istraživača i pisca knjiga o stradanjima Hrvata u Srbiji 1990-ih, koji je zbog bolesti bio spriječen, zamijenio Ivo Martinović, predsjednik Zajednice. Moderator ovog panela bio je **Viktor Koska**.

Ravnateljica NIU *Hrvatska riječ* Karolina Bašić govorila je o financiranju i radu te jedine profesionalne institucije ovdašnjih Hrvata u području informiranja.

»Što se tiče financiranja, mi se financiramo iz AP Vojvodine, ukupno devet nacionalnih manjina dobiva sredstva za svoje časopise i novine, ukupno 4,5 milijuna eura, od čega *Hrvatska riječ* dobiva 550.000 eura, što nam omogućava da imamo najveći broj uposlenih u ustanovi, dok je za nacionalna vijeća to mnogo manja suma. Srbija na godišnjoj razini opredijeli 2,6 milijuna eura na 24 savjeta, što je daleko manje u odnosu na novine. Dakle, ono što pomaže HNV-u jesu kapitalni projekti od Vlade Hrvatske i Središnjeg ureda za Hrvate izvan Hrvatske«, navela je Bašić.

Katarina Čeliković predstavila je rad Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata osvrnuvši se na istraživanje kulturne baštine, koje je trajalo jedno desetljeće, predvođeno profesoricom **Milanom Černelić**. Govoreći o kulturi Hrvata u Vojvodini, Čeliković je istaknula koliko je hrvatska zajednica ponosna na svoje višestoljetno bogatstvo baštine. Također, naglasila je važnost naklade i očuvanja pisane riječi.

Konstruktivna rasprava

Na kraju svakog panela u raspravu su se pitanjima i komentarima uključivali i brojni gosti. **Veljko Kajtazi**, zastupnik romske manjine u Hrvatskom saboru, istakao je pozitivan tretman Vlade Hrvatske prema manjinskim zajednicama u Hrvatskoj pa tako i prema romskoj ma-

njini, ali istakao i izazove s kojima se sreću u lokalnim sredinama.

Oba panela konferencije održana su u konstruktivnom ozračju, bez obzira na težinu tema i drugačijih viđenja pojedinih izazova. Primjerice, govorilo se i o komemorativnim praksama dviju manjinskih zajednica kada je riječ o spomen obilježjima, posebno o načinu obilježavanja *Oluje* za koju je Milorad Pupovac ocijenio da sigurno nije produktivna niti za srpsku zajednicu u Hrvatskoj niti za hrvatsku u Srbiji. Naglašeno je kako u Hrvatskoj postoje spomen-obilježja i prakse obilježavanja sjećanja na nevine žrtve pripadnike srpske manjine u Hrvatskoj. Ivo Martinović naglasio je da je dobro što postoje mjesta gdje se mogu komemorirati takve nevine žrtve i svi prema nevinim žrtvama s bilo koje strane trebamo imati pijetet, no podsjetio je i na činjenicu kako u Srbiji na žalost još ne postoji politička volja da se dozvoli izgradnja makar jednog spomen-obilježja za nevino stradale Hrvate koji su u Srbiji ubijeni, nestali i protjerani tijekom 1990-ih. O tome govori dosije *Zločini nad Hrvatima u Vojvodini* u izdanju beogradskog Fonda za humanitarno pravo, o kojima je na konferenciji govorila Nataša Kandić iz Beograda. Vesna Teršelič iz *Dokumente* istakla je važnost odavanja pijeteta nevinim žrtvama i sjećanja na njih čime bi nove generacije upozoravali da se slične stvari ne ponove.

Veleposlanica napustila konferenciju

Jedini incident dogodio se na kraju prvog panela kada je veleposlanica Srbije u Hrvatskoj **Jelena Milić**, kao gošća iz publike, upitala Jasnu Vojnić je li ju dobro razumjela kada je u izlaganju rekla da državni vrh Srbije, i gradonačelnici nekih gradova, svojim djelovanjem šire govor mržnje.

»Da«, potvrdila je Jasna Vojnić, nakon čega je na ponovljeno veleposlaničino pitanje jednako odgovorila i naglasila kako ne podržava govor mržnje ni s jedne strane.

Veleposlanica Milić je tada demonstrativno napustila skup, a prije odlaska još je spomenula kako hrvatska država podupire koncerte **Thompsona** kao i da je **Nino Raspudić** (hrvatski političar koji nije pozvan niti je sudjelovao na konferenciji) citirao istraživanje o tome da mladi nemaju pojma zašto je Thompson problem.

Demonstrativni odlazak Jelene Milić izazvao je veliku medijsku vidljivost ove konferencije u cijeloj regiji, više

se osvrćući na sam čin protestnog odlaska veleposlanice nego na sadržaj same konferencije i poruke koje su proizašle iz nje.

Nakon konferencije Ivo Martinović dao je izjavu u kojoj je naglasio kako je dobro da je ova konferencija održana i da se, unatoč ne baš lakim temama, ipak otvoreno razgovaralo o izazovima s kojima se susreću manjine i na jednoj i na drugoj strani te istakao važnost da kroz dijalog pronađemo i otklonimo razlog zbog kojeg ni 30

godina nakon završetka rata odnosi između naše dvije države i naša dva naroda nisu relaksirani, nego svako malo budu obilježeni novim tenzijama koje štete svima, a posebno manjine postanu najizloženije tim tenzijama. Također, naglasio je kako neke stvari vidimo različito i da ćemo to uvijek vidjeti različito, što je prirodno, jer smo ista događanja promatrali i proživljavali na različitim stranama. No, unatoč tim i drugim razlikama važno je prestati s kulturom monologa, odnosno potrebno je uložiti dodatne napore kako bismo kroz kulturu mirnog i uljudnog dijaloga relaksirali odnose između dvije države i dva naroda. Kako je zaključio, potrebno je slušati i čuti jedni druge te početi uvažavati različitosti i osjećaje koje proživljavaju sve strane, kao i prema nevinim žrtvama s obje strane.

Konferenciji je kao gošća prisustvovala i **Matea Oskomić**, studentica prve godine prijediplomskog studija sociologije u Zagrebu, unuka obitelji Oskomić, bračnog para **Agice** (1943.) i **Nikole** (1940.), koja je s Nikolinom tetom **Marijom Tomić** ubijena u vlastitoj obiteljskoj kući u Kukujevcima, u noći između 29. i 30. srpnja 1993. godine.

Zlatko Žužić

Jelena Milić opozvana s dužnosti veleposlanice Srbije u Hrvatskoj

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** ukazom je opozvao **Jelenu Milić** s dužnosti izvanredne i opunomoćene veleposlanice Srbije u Hrvatskoj. Ukaz je potpisan 20. ožujka i stupio je na snagu 26. ožujka po objavljivanju u *Službenom glasniku*.

Milić je na mjesto veleposlanice u Hrvatskoj imenovana u ožujku 2022. godine, a njen mandat je obilježen demonstrativnim odlascima s više događaja. Posljednji u nizu dogodio se prošlog petka, kada je Milić demonstrativno napustila konferenciju o nacionalnim sustavima zaštite hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj u organizaciji Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata koja je održana u Novinarskom domu u Zagrebu.

Prethodno se, krajem veljače ove godine, pojavila na tribini koja je održana u Zagrebu pod nazivom »Thompson über alles« u organizaciji Srpskog privrednog društva *Privrednik* na kojoj su govorili **Zoran Pusić**, **Nino Raspudić** i **Hrvoje Klasić**. Na tribini se raspravljalo mirno sve dok se iz publike nije javila Jelena Milić.

»Mi cijelu večer pričamo o ustašama i četnicima, o Srbima i partizanima, o 1941. i tako dalje. Ja sam veleposlanica Republike Srbije, koja ima bolji izvještaj suočavanja s prošlošću nego što ima Hrvatska«, rekla je Milić tada.

»Meni je žao vas ako doista mislite ovo što ste sad rekli. U Srbiji je suočavanje s prošlošću katastrofalno. Imate gradonačelnika koji želi podići spomenik **Draži Mihailoviću**. Izjednačili ste četnički pokret s partizanskim«, odvratio je Hrvoje Klasić.

Veleposlanica se još neko vrijeme nastavila nadvikivati s gostima i moderatorom, a Nino Raspudić joj je preporučio da poslušna Thompsonovu pjesmu »Samo je ljubav tajna dvaju svjetova«.

U petak se ponovno osvrtna na ovaj skup govoreći o Thompsonu, nakon što je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** govorila o govoru mržnje spram Hrvata koji je, kako je rekla, konstantno prisutan u javnom diskursu Srbije i dolazi od najviših predstavnika vlasti.

»Što je po vama ne Thompson kao takav, nego podrška države Thompsonovim koncertima. Vi lijepo primijetite da mladež ne zna što je ustaša, ali također u Hrvatskoj Nino Raspudić citira istraživanje o tome da mladi nemaju pojma zašto je Thompson problem. Imamo i skup na kojem jedan od najčešćih komentatora aktualnih tema, ne povijesti, Hrvoje Klasić kaže da je došao na taj skup, ali da nema pojma o čemu Thompson zapravo pjeva u svojoj novoj pjesmi *Ako ne znaš što je bilo*. Između ostalog, ta pjesma je o tome koliko

se Hrvatska nije suočila sa svojim zločinima negdje. Mislim da je situacija zaista vrlo opasna i da je vrijeme da se pojedinci iz Hrvatske koji rade probleme po Srbiji imenuju i da to ni na koji način nije govor mržnje koji širi državni vrh Republike Srbije«, poručila je Milić iz prvog reda publike, nakon čega se demonstrativno digla i otišla.

Milić je privukla pažnju medija kada je, kao uzvanica na tradicionalnom obilježavanju pravoslavnog Božića u Srpskom narodnom vijeću, napustila proslavu jer predstavnici SNV-a nisu reagirali na pismo kojim se, prema njenoj ocjeni, vrijeđala Srbija i njen državni vrh.

Komentirajući opoziv Jelene Milić, dugogodišnji lider Srba u Hrvatskoj i zastupnik u Hrvatskom saboru **Milorad Pupovac** rekao je da su odnosi Hrvatske i Srbije ključni za prostor bivše Jugoslavije i jugoistočne Europe, kao i da su za tu vrstu odnosa neophodni profesionalni i najdiplomatskiji mogući diplomati.

»Kada to nije slučaj i kada se diplomacija pretvara u nediplomatsko ponašanje, onda očito nema druge nego da se to riješi ovako kao što je to učinio i predsjednik Srbije Aleksandar Vučić s veleposlanicom Jelenom Milić koja je, umjesto da djeluje kao diplomata svoje zemlje u Hrvatskoj, zapravo dobar dio svog posla shvatila kao nediplomatsko djelovanje i nediplomatsko postupanje«, rekao je Pupovac.

Dodao je kako je to ponašanje »sasvim neuobičajeno, štetno i za Srbiju, i za Hrvatsku, i za njihove međusobne odnose.

»U krajnjoj liniji, štetno i za diplomaciju kao profesiju i štetno za srpsku i hrvatsku zajednicu jer se posljednji ispad Jelene Milić dogodio na sastanku na konferenciji između dvije zajednice koje već godinama čuvaju koliko mogu dobre međusobne odnose, a time i odnose između dvije zemlje«, naglasio je Pupovac.

Pupovac je izrazio nadu da se, neovisno o trenutnim političkim odnosima dvije zemlje, neće dugo čekati na to da u Hrvatsku dođe »netko tko će na dostojan način predstavljati i diplomatsku profesiju i Republiku Srbiju i učiniti sve što je moguće da odnosi među Hrvatskom i Srbijom budu manje loši, a po mogućnosti više dobri«.

Prema neslužbenim informacijama koje je objavio *Jutarnji list*, hrvatsko Ministarstvo vanjskih i europskih poslova namjeravalo je veleposlanicu proglašiti za *personu non grata*, zbog niza incidenata koji su narušili diplomatske norme.

J. D.

Izbori, za sada, nisu opcija

Ako se vlada ne formira do 18. travnja, predsjednik Srbije dužan je raspustiti Skupštinu i raspisati izvanredne parlamentarne izbore. Izbori nisu izgledni, kao ni prijelazna vlada

Kada su zastupnici u Narodnoj skupštini na sjednici 19. ožujka, kojoj oporba nije prisustvovala, konstatirali ostavku premijera **Miloša Vučevića**, počeo je teći rok od trideset dana do kada mora biti formirana nova vlada. U suprotnom, ako se vlada ne formira do 18. travnja, predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** dužan je raspustiti Skupštinu i raspisati izvanredne parlamentarne izbore. Kao moguće termine za izbore predsjednik je spomenuo 8. lipnja ili eventualno 1. lipnja.

Vladajuće stranke Srpska napredna stranka i Socijalistička partija Srbije izjasnili su se za vladu koju će formirati skupštinska većina dok dio oporbe, skupa s ProGlasom, zagovara formiranje vlade narodnog povjerenja ili prijelaznu vladu koju bi činili eksperti i u kojoj bi i oni bili. Ova vlada bi po njima imala kratak rok trajanja do 9 mjeseci i glavni zadatak bi joj bio priprema novih, kako kažu, fer i poštenih izbora, uz rješavanje problema u pogledu izbornih uvjeta, među kojima ističu kao najvažnije sređivanje biračkog popisa, fer medijske uvjete, rješavanje i kontrolu prikupljanja potpisa za izborne liste, kontrolu funkcionske kampanje, kontrolu izbora na biračkim mjestima i drugo.

Međutim, kao ni predsjednik, niti premijer u tehničkom mandatu i predsjednik SNS-a Miloš Vučević ne žele čuti za prijelaznu vladu. Vučević je poručio kako neće biti »prijelazne, ucjenjivačke, prevarantske vlade« i da SNS nikada ne bi glasao za takvu vladu.

Bliži novoj vladi nego izborima

Ideju prijelazne vlade nije prihvatila ni Demokratska stranka koja ostaje na stanovištu da se prvo ispune studentski zahtjevi i da bojkotiraju rad parlamenta. Ako pak studenti budu podržali formiranje prijelazne vlade, »onda možemo pričati o tome«, rekao je **Srdan Milivojević**. Ovu ideju nije prihvatio ni Ekološki ustanak, čiji zastupnik **Aleksandar Jovanović Čuta** kaže kako oni podržavaju koncept prijelazne vlade, ali nju trebaju činiti

ljudi prihvatljivi studentima, profesorima i najširim društvenim slojevima, dok u predloženom dokumentu »stoji kako bi prijelaznu vladu činili i predstavnici SNS-a«.

I politički analitičari smatraju da smo bliži formiranju nove vlade. Politički analitičar **Dejan Vuk Stanković** ocijenio je za *Politiku* kako su izbori suštinski gledano rješenje za velike tenzije koje vladaju u društvu, ali, s obzirom na veliku netrpeljivost, kaže kako je bolje da nova vlada radi na smirivanju tenzija i otvara prostor za neke druge izbore kada bude drugačija situacija uz otvaranje dijaloga o uvjetima za izbore između vlasti i oporbe. On podsjeća kako je u Skupštini Srbije već pokrenuta jedna radna grupa koja se bavila preporukama ODHR-a i tvrdi kako je ona te preporuke u značajnoj mjeri već ispunila. Kaže i kako se, s obzirom na oštru suprotstavljenost strane vlasti i pobunjenog dijela društva i oporbe, dugoročna politička stabilnost »može uspostaviti tek nakon izbora, gdje postoji minimum suglasja u vezi sa sudjelovanjem i priznanjem rezultata izbora«. Novu vladu vidi kao most između vlasti i oporbe za neke nove izbore, te kaže kako »ne vjeruje u neke nove vlade koje potpisuju nepolitički akteri koji imaju političke ambicije«.

»Mi smo za posljednjih 35 godina višepartijskog sustava imali dva puta smjenu vlasti i u oba slučaja je vlast smijenila jedna organizirana politička grupa. Ako već pričamo o promjenama i mogućnosti njihove realizacije, Srbiji su potrebne jače političke stranke i razvijen alternativni politički program«, kazao je za Stanković.

Politolog **Cvijetin Milivojević** pak kaže kako na političkoj sceni postoje dvije krajnosti – odluka SNS-a da ne da prijelaznu vladu i zahtjev dijela oporbe koja traži prijelaznu vladu i da na neki način dođe na vlast bez izbora. Dodaje i da nitko ne traži izbore. On je za *Politiku* rekao kako bi neko srednje rješenje ovog problema bio oktroirani recept kao što je primijenjen u Severnoj Makedoniji ili pak da se nova vlada tri mjeseca pred izbore povuče i formira tehničku, privremenu vladu koja ne bi

imala nikakve druge ingerencije i nadležnosti osim organiziranja i provođenja izbornog procesa na regularan način.

»To bi značilo da se pred izbore formira zajednička vlada gdje bi oporbi pripali ključni resori – ministarstva koja bi se bavila organizacijom izbora, dakle Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutarnjih poslova i Ministarstvo lokalne uprave i samouprave i na taj način bi se osigurala ta vrsta nepristrasnosti.«

Milivojević smatra da bi to »na neki način umirilo sve građane i objema političkim stranama osiguralo častan izlazak iz ove situacije da se nijedna strana ne osjeća pobijeđenom, što je posebno bitno za vladajuću koaliciju«.

Izvršni direktor CeSID-a **Bojan Klačar** također smatra kako smo bliži novoj vladi jer je većina izjava funkcionara SNS-a išla u tom smjeru, jer se ne čini realnim i SNS to do sada nije radio da se izbori raspišu dok traju prosvjedi u jednom velikom obimu i kad je nezadovoljstvo veliko. Treći razlog koji je iznio Klačar za NIN je što bi ti izbori vjerovatno bili bojkotirani od većine oporbe što opet ne bi dovelo do smirivanja tenzija u društvu. U emisiji RTS-a *Takovska 10* Klačar je ocijenio da ulazimo u razdoblje srednjoročne nestabilnosti, koje bi trajalo više mjeseci, te da se za sada ne nazire rješenje efikasnog izlaska iz društvene i političke krize. Po njemu je neophodna nekakva vrsta društvenog dogovora prije organiziranja izbora kako bi oni doveli do rješenja krize.

Potpredsjednik SPS-a **Novica Tončev** ima svoje originalno rješenje za izlazak iz političke krize, a to je da mandatar nove vlade bude predsjednik Srbije Aleksandar Vučić.

Pojavila su se i nova istraživanja rejtinga stranaka. Urednik *Nove srpske političke misli* **Đorđe Vukadinović** rekao je da, ukoliko bi išli u dvije kolone, vlast, SNS i koalicijski partneri, imaju podršku oko trećine građana, odnosno 32 posto, dok ostatak odlazi na protivnike vlasti 41 posto i neopredijeljene kojih ima skoro 26 posto. Istakao je da je pad rejtinga SNS-a evidentan i da se ta partija nalazi u tendenciji pada, te ocijenio da građani traže ujedinjenje oporbe. On je ocijenio da su litijski prosvjedi oni kada je rejting krenuo na dolje i da se već poslije litija nije moglo govoriti o »podršci predsjedniku Vučiću na povijesnom maksimumu, a posebno ne nakon nadstrešnice i studentskih prosvjeda«.

Predsjednik Vučić negirao je ove navode i kazao je novinarima u Bruxellesu da je po najnovijim »relevantnim istraživanjima« među parlamentarnom oporbom samo pokret Kreni-promeni **Save Manojlovića** iznad pet posto podrške.

Kandidati za mandatara

Pojavila su se u medijima i imena potencijalnih mandatarata. Predsjednik Vučić izjavio je kako postoje tri-četiri kandidata za mandatara nove vlade kao i da će o tome razgovarati samo s onim strankama koje su zain-

teresirane »kako se ne bi pravio cirkus«. Time je još jednom potvrdio kako prijelaznu vladu nipošto ne prihvaća.

Dnevni list *Danas* objavio je tri imena kandidata, sva trojica iz dijaspore, odnosno Sjedinjenih Američkih Država. To su svjetski poznati ekonomist **Branko Milanović**, uspješni biznismen **Desko Nikitović** i istaknuti fizičar **Ivan Trifunović**. Izvori *Danasa* naveli su da najveće šanse za sada ima Desko Nikitović.

Vrlo brzo Branko Milanović demantirao je ovu mogućnost na mreži X gdje je postavio objavu, odgovarajući na komentare ljudi: »Za ostale ljude ne znam, ali za mene znam da je vjerovatnoća (ili čak plauzibilnost ideje) da bih se u bilo kakvoj formi politički angažirao u Srbiji jednaka vjerovatnoći (ili plauzibilnosti) da ću u sljedećoj sezoni zamijeniti **Mbapea** u *Real Madridu*. (Ovo posljednje je zaista šteta što ne mogu...)«, napisao je Milanović.

Također je i Ivan Trifunović iz *Pupin inicijative* poslao redakciji *Danasa* kratki demanti u kome kaže kako ta informacija nije točna.

Prosvjedi se nastavljaju

U međuvremenu prosvjedi i blokade se nastavljaju, pa čak i intenziviraju; studenti su pozvali građane da organiziraju zborove, što su u pojedinim mjestima građani i učinili. Ponegdje je došlo do sukobljavanja aktivista kod štandova SNS-a i građana, jaja lete na sve strane a policija nastoji održati red i razdvajati sukobljene strane. Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA) saopćio je da je u nedjelju, 23. ožujka, širom Srbije održano najmanje 95 prosvjeda, od Subotice, preko Beograda, Čačka, sve do Niša. Organizirani su prosvjedi ispred štandova SNS-a u pojedinim beogradskim općinama, a novina su zborovi građana koji su održani u Lazarevcu, Kragujevcu, MZ Stari grad u Novom Sadu, Somboru, Zemunu, Starom gradu, Ceraču i drugim općinama u Beogradu... Građani su, među ostalim, zatražili da se od skupština gradova traži da iz proračunskih rezervi prosvjetnim radnicima isplate 50 posto plaće, budući da ih nisu dobili. Zborove građana inače predviđa Zakon o lokalnoj samoupravi kao jedan od oblika neposrednog sudjelovanja građana u ostvarivanju lokalne samouprave, uz građansku inicijativu i referendum.

Održavaju se i paralelni skupovi roditelja, jedni podržavaju nastavnike u obustavi rada a drugi se zalažu za povratak u škole, dok ih policijski kordoni razdvajaju. U međuvremenu, kao i nastavnici osnovnih i srednjih škola, ni sveučilišni profesori kojima je fakultet u blokadi i ne drže nastavu nisu dobili plaće, ili su dobili umanjene, a Ministarstvo prosvjete naložilo je direktorima da »u najkraćem mogućem roku« poduzmu sve mjere kako bi se odmah uspostavio redovan obrazovno-odgojni rad i nesmetano funkcioniranje škole.

J. D.

Robert Čoban, novinar i osnivač medijske kompanije *Color Press Group*

FOTO: Beta / Mилош Мишкoв

Srbija zatrovana i pretrpana velikim brojem medija

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Robert Čoban je na čelu *Color Press Group-e*, najvećeg izdavača magazina u regiji s kompanijama u šest država, s 110 magazina, 25 internetskih portala i preko 80 konferencija, festivala i drugih događaja godišnje. U portfoliju kompanije nalaze se i brojni licencni naslovi: *The Economist*, *Hello!*, *Gloria*, *Story*, *Lisa*, *Moj stan*, *Brava Casa*, *Bravo*, *Alan Ford*, *Grazia*, *La Cucina Italiana*, *Grazia* i brojni drugi. Robert Čoban rođen je u Baču. Studirao je na Pravnom fakultetu u Novom Sadu. Od 1990. radi kao novinar – u početku kao novosadski dopisnik beogradskih *Večernjih novosti*, zagrebačke *Arene*, sarajevskih *Naših dana*. S grupom studenata 1992. godine obnovio je studentski mjesečnik *Index*. Poslije dva

broja smijenjena je cjelokupna redakcija i pokrenut *Nezavisni index* koji će kasnije promijeniti ime u *Svet* iz kojeg je nastala izdavačka kuća *Color Press Group*. Magazini su prisutni u svim zemljama bivše Jugoslavije, godišnje organiziraju brojne konferencije i festivale. Ipak, Robert Čoban i dalje je ostao novinar.

► **Što biste za sebe rekli: novinar, poduzetnik, medijski magnat?**

Rekao bih svašta pomalo od svega pobrojanog. Ali ono što je mene dovelo do onoga što sam danas, izdavač i poduzetnik nije ni to što sam recimo prodao benzinsku crpku ili je moj tata prodao 10 lanaca zemlje, već to što sam se bavio novinarstvom. Kao novinar prošao sam sve stepeni-

Ovdje postoji jedna inflacija gotovo identičnih dnevnih tabloidnih novina. U Srbiji je danas na sceni 10 dnevnih novina koje su sve, osim Politike, Danasa i Dnevnika, tabloidne, u dijapazonu od Informera kao najtabloidnijeg, pa do Večernjih novosti koje su također tabloidne, ali na neki tradicionalniji način. Tabloidi u Srbiji danas izgledaju kao da se svi uređuju s istog mjesta

ce, od rada u dopisništvu i najjednostavnijih tekstova kao što je cijena štofova u dvije robne kuće, pa do intervjua, ekskluziva i reportaža iz cijeloga svijeta i bavljenja medijima kao biznisom, što radim tridesetak godina. Ono što je bitno: nisam zaboravio ono prvo iz čega sam potekao, a to je novinar.

► **S obzirom na to da pišete i objavljujete, znači li to da nalazite u novinarskom poslu još izazova?**

Trudim se tjedno napisati barem dva teksta. Pišem serijal putopisnih reportaža po Vojvodini. Od covida, dakle 2020. godine dva puta mjesečno obilazim različite dijelove Vojvodine. Kombiniram vlak, bicikl, nekada idem sam, nekada s društvom. Pišem povremeno za *Nedeljnik*, NIN, putopise ili društvene analize, često pišem o manjinama u Vojvodini, sociološkim fenomenima, stanju kulturne baštine, analizi rezultata popisa stanovništva. To su stvari koje me zanimaju i u kojima mislim da mogu neke stvari sintetički posložiti, donijeti neke zaključke kao novinar, a opet da to nije sjedenje i pisanje, već zaista neko iskustvo koje vidim na terenu, a koje se ne vidi iz *Madere* u Beogradu ili iz *Petrusa* u Novom Sadu.

► **Vratit ćemo s na Vojvodinu, manjine, kulturno naslijeđe. Zadržimo se još malo kod toga Vi kao novinar, poduzetnik i izdavač. Koliko su oni često u sukobu?**

Ne previše zato što tekstove ne objavljujem u medijima naše kuće, povremeno samo prijevode nekih reportaža u našem časopisu *Diplomacy & Commerce* koji je na engleskom i targetira potpuno drugu ciljnu grupu, dakle diplomate i strance u Beogradu. I teme kojima se bavim nisu u konfliktu s poslovnim interesima koje imam u svojim medijima. Moji mediji se uglavnom bave temama zabave, lifestyle, showbuzza, znači komercijalnim temama. Mada, bilo je zamjerki iz krugova politike i poslovnih ljudi na to što sam napisao, mnogo je to češće na to što sam kazao. Često se po nekim pitanjima oglašavam na društvenim mrežama i jutarnjim programima televizija tako da ti neki moji politički i društveni stavovi koje iskazujem na tim mjestima češće dolaze u koliziju s mojim poslovnim interesima, nego novinarski tekstovi.

► **Često se uz Vaše ime vezuje početak tabloidnog novinarstva u Srbiji.**

To je tačno, ali ja sam ih postavio na mjesto na kom se nalaze svuda u svijetu, a to su tabloidi u sferi zabave i showbuzza. Kako smo s tabloidnim pristupom počeli sredinom 90-ih u smislu naslova, fotografija, naslovnih strana, u toj sferi zadržali smo se do danas. To što su neki drugi tabloidnu formu iskoristili za političko novinarstvo, za dnevne novine, reketiranje pojedinaca, kompanija, izno-

šenje optužbi protiv političkih neistomišljenika od strane nekog centra moći, to je druga stvar i mi u tome ne sudjelujemo. Zaista ne mislim da imam bilo kakvu odgovornost za to. Mi jesmo unijeli taj žanr, ali smo ga unijeli u sferu kojoj on pripada, a to je sfera zabave.

► **Kako Vam onda danas izgledaju tabloidi u Srbiji koji se političkim novinarstvom bave u tabloidnom smislu?**

Ima toga i u inozemstvu. Primjerice, britanski tabloidi *Daily Mail*, *Daily Telegraph*, *Sun*, *Mirror*. Međutim, nigdje to ne liči na ono što je kod nas. Ovdje postoji jedna inflacija gotovo identičnih dnevnih tabloidnih novina. U Srbiji je danas na sceni deset dnevnih novina koje su sve, osim *Politike*, *Danasa* i *Dnevnika*, tabloidne, u dijapazonu od *Informera* kao najtabloidnijeg, pa do *Večernjih novosti* koje su također tabloidne, ali na neki tradicionalniji način. Tabloidi u Srbiji danas izgledaju kao da se svi uređuju s istog mjesta. Posljednji primjer je incident u Odžacima kada je jedna osoba ranjena i svi ti listovi, pa čak i *Politika*, prenijeli su gotovo pod istim naslovom nešto što se za pol dana pokazalo kao potpuna laž. To govori o kredibilitetu svih tih novina. Ukupni tiraži tiskanih izdanja svih dnevnih novina ne prelaze 100.000, a do prije deset godina samo *Blic* je imao dnevnu tiražu od 200.000. Malo je komercijalnih izvora prihoda od kojih mediji mogu živjeti. Uglavnom su to neki paradržavni prihodi ili bazirani na medijskom reketu. U svakom slučaju, dosta sumorno i tužno i najgore u odnosu na cijelu regiju.

► **Kažete najgore u cijeloj regiji. Jesu li onda ovo za novinarstvo godine koje su gore i od 90-ih?**

Zaista izgleda kao da smo u nekim rogovima i da ljudi koji vjeruju u jednu istinu čitaju samo jedne novine, gledaju samo jedne TV kanale. Nema razgovora. Predstavnici vladajuće stranke ne žele gostovati u emisijama jednih televizija, predstavnike oporbe ne pozivaju u emisije drugih televizija. Postojao je jedan broj televizija, to govorim iz perspektive nekoga tko je gostovao u jutarnjim programima, koje su bile između i na koje ste vi mogli otići i govoriti realno, bez ostrašćenosti, ne svrstavajući se ni na jednu ni na drugu stranu. Od kada su počeli studentski prosvjedi, a naročito u posljednja dva mjeseca, to se pretvorilo u dva potpuno suprotstavljena rova s različitim verzijama istine o jednom istom događaju.

► **Znači li to da postoje televizije na kojima više niste poželjan gost?**

Da. Na velikom broju televizija ja više ni ne želim gostovati. Ne želim dolaziti u situaciju da netko očekuje od mene da kažem nešto ovako ili onako, pa ako to ne kažem

bit ću medijski kamenovan zato što se nisam dovoljno stavio na ovu ili onu stranu već sam bio kritičan. Zaista mislim da je ovo moment kada treba birati mjesta gdje ću gostovati, davati intervjuje. Dajem intervjuje za razne podkaste koji su više biografski, koji tumače neke fenomene, neki povijesni slijed.

► **Mogu li se onda pisati, objavljivati tekstovi koji nisu navijački ni za jednu ni za drugu stranu?**

Ima načina i ljudi rade. I u dnevnom informativnom i u istraživačkom novinarstvu. U eri pametnih telefona i društvenih mreža kada netko izrekne laž, ta laž brzo bude demantirana. Isto tako, umjetna inteligencija donijela je

dilo. U slučaju tiskanih medija dogodio se ogroman pad tiraže. Najveći udarac dobile su dnevne novine, jer one su nositelj informacija, a informacije ljudi žele saznati iz minute i minutu, žele vidjeti video, komentare. Sve to u printu nema, vi morate čekati čitav jedan dan da biste pročitali nešto što više nije vijest. U Srbiji previše ima i političkih tjednika. *Vreme*, *NIN*, *Nedeljnik*, *Novi magazin*, *Radar* i *Pečat*. Šest tjednika, od kojih su svi, osim *Pečata*, vrlo sličnog koncepta i gađaju sličnu publiku, svi su na kioscima četvrtkom i teško da mogu imati veliku publiku. Naravno, svi oni imaju svoje portale, društvene mreže. Vidjeli smo na primjeru *Radara*, koji je tu najmlađi, da su proteklih go-

dinu dana imali zanimljiva otkrića, ali ne mislim da u ovom momentu mogu biti komercijalno isplativi. Ali, iza njih stoji *United Media*. Mjesečnici koje uglavnom mi izdajemo zakodier su s malim tiražama. Showbuzz magazini *Hello*, *Gloria* i *Story* bili su nekada tjednici, onda su izlazili dvotjedno, sada su mjesečnici, ali sva tri imaju vrlo jake portale koji donose oko 80 posto prihoda. U Hrvatskoj smo prije dvije godine pokrenuli *Hello* samo on line, uopće nismo probali s tiskanim izdanjem. U Hrvatskoj se dogodio udar na tiskane medije od strane *Tiska*, kao glavnog distributera. Još uvijek se vode pregovori, ali treba razumjeti i distributere, jer nekada se u Vinkovce vozilo 500 komada *Jutarnjeg lista*, danas možda 50. Tako da se distributerima to više ne isplati,

oni mnogo više zarade na kioscima na prodaji *coca-cole*, žvaka i cigareta.

► **Spomenuli ste portale koji sve više zamjenjuju print. Koliko su za medije važne društvene mreže?**

Od starta zagovaram to da društvene mreže nisu naš neprijatelj i netko tko nama nešto uzima. Činjenica je da u online svijetu Google i Meta uzimaju, u prosjeku u cijelom svijetu, 80 posto novca za oglašavanje. Ali, to je tako. Oni su, sjedeći u Silikonskoj dolini, izumjeli taj alat i na nama je da se tome prilagodimo i da preko njih ispromoviramo svoje magazine, konferencije, festivale po nekoj cijeni koja će biti višestruko niža nego da tu promociju radimo na televizijama, radio stanicama, dnevnim novinama. Ako nešto hoćete raditi u Subotici, vi možete geotargetirano plasirati oglas da se on pojavi samo ženama između 20 i 40 godina u Subotici, koje recimo posjećuju kozmetičarku. Društvene mreže su neminovnost i treba ih iskoristiti.

► **Umjetna inteligencija se sada doživljava kao neka nova prijetnja. Strah je realan?**

Iako se neki ne slažu, ja na umjetnu inteligenciju gledam kao još jedan korak naprijed, u nizu mnogih koji su bili posljednjih desetljeća. Kao jedan od najvećih. Najveći napredak bio je sama pojava interneta krajem 90-ih i početkom 2000-ih godina. Nekada smo mi pripremu za tisak

FOTO: Beta / Dragan Gojic

mogućnost da se ljudi vade da to nije autentično, već proizvod umjetne inteligencije. Ono što bismo mi nekada u analognom svijetu zvali fotomontaža ili fotošop danas su pravi filmići za koje ne možete utvrditi je li ga napravila umjetna inteligencija. I pored svega toga, svjedoci smo da se i dalje rade dobri tekstovi, to su pojedinačni slučajevi. Sama medijska scena je dosta zatrovana, pretrpana bespotrebno velikim brojem i dnevnih novina i televizija s nacionalnim frekvencijama. Marketinško tržište Hrvatske je veće, a u Hrvatskoj postoje dvije komercijalne televizije s nacionalnom frekvencijom. Srbija ima četiri televizije s nacionalnom pokrivenošću i traži se peta, što je potpuno bespotrebno. Osim toga, Srbija ima nekoliko stotina kablovskih kanala koje financiraju Telekom i SBB. Vidjet ćemo hoće li nakon prodaje SBB-a tu doći do neke promjene. U svakom slučaju, svega je previše, a kvalitete je sve manje.

► **Kazali ste kako je cjelokupna tiraža dnevnih novina manja od 100.000. Tiraže tjednika su tek nekoliko tisuća. Svojevremeno su govorili kako radio neće opstati, pa je opstao. Sada govore kako print neće opstati. Hoće li portali, društvene mreže ugasiti print?**

Govorilo se da ni knjige neće opstati u tiskanom obliku, da će sve biti u digitalnom formatu. To se ipak nije dogo-

u Beograd slali autobusom, a fotografije za Zagreb, kada sam pisao za *Arenu*, 1990., 1991. godine pomoću uređaja koji se zvao telefoto. Umjetna inteligencija je donijela ogromne promjene. Uzeli su posao prevoditeljima, jer različiti programi umjetne inteligencije mnogo točnije rade prijevođe nego sami prevoditelji. U slučaju novinara to se još neko vrijeme neće dogoditi. Ali, umjetna inteligencija zamjenit će dosta realnih radnih mjesta. Zloupotrebavanje je drugi problem. Svjedoci smo da se na snimkama pojavljuju ljudi koji izgovaraju neke stvari, a poslije se ispostavi da to nisu njihove riječi. Ili da netko stvarno nešto izjavi, pa poslije to demantira vadeći se da nije to rekao već da je to konstruirala umjetna inteligencija. Moramo svi biti obazriviji i kada naletimo na nešto na internetu da ne reagiramo na prvu, da ne krenemo odmah nešto retvitovati, osuđivati već da provjerimo je li se to zaista dogodilo, jer umjetna inteligencija sposobna je kreirati nam potpuno iskrivljenu sliku.

► **Kako komentirate moguće gašenje *Voice of America* i *Radio Free Europe*? Znamo koliko su ti mediji nekada u Srbiji bili značajni, koliko su u nekim državama s totalitarnim režimima i dalje značajan kanal informiranja.**

Kada sam pročitao vijest o potencijalnom gašenju *Voice of America*, rekao sam kako su **Trump** i **Mask** krenuli kao da mogu ukinuti američka veleposlanstva po svijetu i da Sjedinjene Američke Države zastupaju ruska veleposlanstva jer je politika koju vode proteklih nekoliko mjeseci ista kao **Putinova**, pa što bi trošili na svoja veleposlanstva. Gašenje *Voice of America* bilo bi skandalozno. Mislim da su takvi mediji kao što su *Voice of America*, *Radio Free Europe*, *BBC* na lokalnim jezicima od velike važnosti, naročito danas kada totalitarni režimi pokušavaju ugasiti slobodu medija. Ta Amerika koja nam je svima od Drugog svjetskog rata bila primjer za, neke liberale, slobode, danas je država čiji veleposlanik u Ujedinjenim narodima glasa isto kao Sjeverna Koreja, Rusija i Bjelorusija, a protiv Velike Britanije i Francuske. Nadam se da će američki narod kroz institucije koje još uvijek postoje uspjeti obuzdati Trumpa i ljude oko njega. S druge strane, ne mogu se ne složiti i da je bilo puno bacanja novca u USAID-u i sličnim organizacijama. To se naravno sada zloupotrebljava iako je USAID u Srbiji najviše novca dao Vladi Srbije, a ne medijima i nevladinim organizacijama. Ispada da je USAID sad glavni organizator obojenih revolucija, što je naravno besmislica.

► **Da se sa svjetskih medija spustimo na razinu medija na jezicima nacionalnih manjina. Urednička dilema je uvijek kako napraviti balans između općih tema i tekstova koji se bave samo manjinskom zajednicom. Kako pomiriti jedno i drugo?**

Kada sam na Hrvatskom primorju, čitam *Novosti*, tjednik srpske manjine u Hrvatskoj. Mislim da na dobar način obrađuju i probleme srpske manjine, ali i postavljaju pitanja koja su relevantna za cjelokupno društvo, imaju veliki broj novinara i kolumnista, Hrvata, Bošnjaka, Srba. Nisu getoizirani tako da se samo bave recimo pravima Srba u Benkovcu ili Slunju, već imaju širi društveni koncept. Tako

ja vidim položaj nekog medija nacionalne manjine. Cijeli život izjašnjavam se kao pripadnik hrvatske manjine u Srbiji, ali nisam to doživljavao kao svoju jedinu odrednicu već sam se trudio biti aktivan na kompletnoj sceni zemlje u kojoj živim i regije. Tako vidim i uređivanje manjinskih medija. Svjestan sam da to nije lako, da su resursi, čak i kada su mediji javni servisi, ali mislim da je važno da se ti mediji ne getoiziraju unutar vlastite zajednice nego da imaju i impakt na većinski narod.

► **Na početku razgovora kazali ste da putujete kroz Vojvodinu, da pišete o vojvođanskom kulturnom naslijeđu, analizirate podatke iz popisa stanovništva. Što iščitavate iz posljednjeg popisa. Gubi li Vojvodina svoju nacionalnu raznolikost?**

Često analiziram rezultate popisa po malim mjestima u Vojvodini. Padovi broja stanovnika su frapantni, pa i u gradovima kao što su Sombor, Kikinda, Zrenjanin... U manjim mjestima da ne govorim. U manjim mjestima sve je više romskog stanovništva. Bilo je to jasno i prije popisa, dovoljno je bilo pogledati učeničke tabloae. U Bogojevu, Deronjama, Vajskoj, Tovariševu, Radojevu Romi čine dominantan dio populacije. O romskoj zajednici se malo vodi računa. Ta zajednica uglavnom ostaje u selima dok drugi odlaze u gradove, manjine koje imaju EU putovnice odu u svoje matične države ili i dalje. Kada je riječ ostalim manjinama, vidi se da svi naponi Vlade Mađarske kroz fond *Prosperirati* nisu dali neke specijalne rezultate kada je riječ o zadržavanju Mađara u Vojvodini. Neki drugi podaci govore da su Mađari postali vlasnici dobrog dijela kompanija, zemlje, nekretnina. Kod hrvatske manjine, i pored smanjenja ukupnog broja stanovnika, u nekim mjestima porastao je postotak hrvatskog stanovništva u ukupnom broju, jer su se drugi smanjivali mnogo brže. Ali nije dovoljno samo iščitavati tablice, već za pravu sliku treba usporediti stvarni život na terenu i statističke podatke.

► **Gubi li Vojvodina uz ljude i svoje kulturno i materijalno naslijeđe?**

Gubi sve. Kako vama nestanu neka jela, koja su nematerijalna kulturna baština, velik je gubitak kao da je nestao neki postotak nacionalne zajednice ili se zapustio neki dvorac. I pored novca koji se daje i financiranja različitih projekata, jako malo se u to ulaže. Na sreću, postoje pojedinci u raznim zajednicama koji pokreću, očiste zapuštena groblja, nađu novac za obnovu neke crkve i usprkos državnom zanemarivanju, zapuštanju i dalje se neke stvari pomjeraju.

► **Uključeni ste u organiziranje karnevala u Petrovaradinu. Trebao je biti u veljači, ali je zbog prosvjeda i blokada odgođen. Za koji datum?**

Za 10. svibnja. Kada se spomene petrovaradinski karneval, uvijek se sjetim pokojnog **Petra Pifata** zahvaljujući kome je on obnovljen. Pomogao je **Goran Kaurić**, HKPD *Jelačić* se uključio, od prve godine imamo podršku Grada Novog Sada i samih građana Petrovaradina, u međuvremenu i HNV-a. Planiramo ove godine dovesti veći broj grupa iz Hrvatske. Jedna je to lijepa manifestacija za Petrovaradin, hrvatsku zajednicu, Grad Novi Sad.

Na temelju članka 32. Zakona o sustavu državnih uprava (Narodne novine, broj 96/19) i točke 2.3. Programa prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Republike Srbije, KLASA: 971-01/24-104, URBROJ: 518-07-1-1/20-24-2 od 16. prosinca 2024. godine te točaka 1. i 2. Priloga - Priloga za odabir projekata KLASA: 971-01/24-104, URBROJ: 518-07-103-25-8 od 17. siječnja 2025. godine koje donosi Povjerenstvo za odabir projekata, ministar regionalnog razvoja i fondova Europske unije donosi:

ODLEK
o odabiru projekata u okviru Programa prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Republike Srbije za 2025. godinu

U okviru Programa prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Republike Srbije za 2025. godinu odabire se financiranje sljedećih projekata:
Područje ulaganja - PRIORITET 1 - Prekogranično suradovanje i jačanje kapaciteta

BR.	REFERENTNI BROJ	NAZIV PROJEKTA	KORISNICI	ODOBRENI IZNOSI
1	05-010-05-2025	Tanzani - ritam zajedništva čina III	Zveče osnovna Pločnica	14.000,00 €
			Hrvatska glazbena udruženja "Festival hrvatski prijam"	23.902,00 €
2	072-011-05-2025	"Kralji hrvatski" - povijesna pomagala	Caritas Dubrovačko-neretvanske nadbiskupije	11.676,72 €
3	016-010-05-2025	PROJIKT 2025 - Plošno Bičaj Ostrova, Zagreb i Kultura	Biškupijski Caritas župan	28.320,00 €
			Mladnjački pedagoški centar - Likovni materijal za djecu i mlade	3.600,00 €
			Konfliktni društvo "Ivan Adamović"	5.440,00 €

4	075-011-05-2025	Tanzani mladi zajednici čina IV odabiranje hrvatske	Juga Prekogranična gospodarska Pločnica, Križevačka župa Udruga mladih Hrvatske Marija Župan	14.704,00 € 22.296,00 €
5	019-011-05-2025	Idoli u pokretu Dubrava i Dubrovnik	Elektronika i prometa Bača, Opatič, Biškupski Opatija	14.125,84 € 17.400,00 €
6	06-010-05-2025	Kultura hrvatske kao temelj identiteta i identiteta	Općina Izabela, Hrvatski kulturni centar „Bajrovački kralj“, Opatič, I.	16.000,00 € 24.000,00 €
7	021-011-05-2025	Program edukacije za područje pripreme i provedbe međunarodnih projekata iz EU fonda	Vukovinski "Ladislav Radičić", Hrvatski Pedagoški Klub - Opatič, Biograd	16.000,00 € 16.400,00 €
8	010-010-05-2025	Kultura kao osnovni temelj - čina III	Općina Vukovinski, Kulturno-prosvjetna zajednica Hrvatske "Sokolje" SONTA	11.603,70 € 11.941,00 €
9	014-010-05-2025	Glazba kao osnovni temelj identiteta	Opatička župa "Ivan Gosavski" Biševac, Opatička župa "Marija Dubava" Turčinac, Opatička župa "Ivan Josip Štefanić"	18.927,00 € 20.799,00 €
10	018-011-05-2025	Školari čina 2	Udruga hrvatskih mladih u Vukovini KRN	18.121,20 € 21.476,00 €
11	060-011-05-2025	Prekogranična suradnja za odabiranje hrvatske hrvatske	Udruga mladih Hrvatske - Mladica, Udruga mladih u kulturi "Prospit Vukovini" („Povijest našeg“) 1945. god. Vukovini	6.884,36 € 3.948,00 €
12	014-011-05-2025	Održava prostora i sadržaja za mlade zajednice Hrvatske i Bača	Općina Biogradac, Križevačka župa Sveti Petar, Bač	19.068,00 € 20.507,10 €

13	017-010-05-2025	Površni u kulturi	Franjevački samostan Vukovar, Križevačka župa Sveti Terezije od Djeteta Isusa - Bača	13.101,00 € 23.303,00 €
14	086-010-05-2025	Općinske igre	Mladina zajednica Bača Opatič, Križevačka župa Sveti Rok - Subotica	8.934,84 € 31.963,16 €
15	019-011-05-2025	Izvanredne aktivnosti: vokalna gimnastika i baliranje u odabiranju hrvatske glazbe i kulture	Glazbena Marija Antuna Keljavića, Hrvatska prosvjetna društvo „Bela Galeb“	16.000,00 € 24.000,00 €
16	063-010-05-2025	"Održava hrvatske, odabiranje u hrvatske i Vukovinski i Gubinski"	Općina Vukovinski, Križevačka župa Sveti Jure Gubinski	19.396,88 € 20.400,00 €
17	048-010-05-2025	Prekogranična suradnja kroz odabiranje kulturne hrvatske hrvatske samostana Opatič i kulture	Franjevački samostan, Franjevački samostan svetog Mihovila	11.828,41 € 28.000,00 €
18	052-011-05-2025	"Površni u kulturi - - Održava hrvatske i kulturne hrvatske Pločnica"	Kud Josip Karami-Franjevački, Kulturno umjetničko društvo Hrvatske "Hodog"	9.600,00 € 11.325,79 €
19	069-010-05-2025	Hrvatska čina 27	Pedagoško-dječja zajednica, Hrvatska glazbena	19.600,00 € 19.960,00 €
20	062-010-05-2025	Učestvovanje u suradnji	Župa Sveti Ljudevit - Pločnica Trgova, Udruga mladih "Poljana mladi"	12.000,00 € 28.000,00 €
21	018-011-05-2025	Održava hrvatske hrvatske hrvatske i hrvatske glazbe	Turistička zajednica grada Zagreba, Udruga Festival hrvatske hrvatske glazbe, Hrvatski mladi	19.200,00 € 20.000,00 €
22	053-011-05-2025	Jačanje informacionih kapaciteta župa Dubrovačke Biskupije (Subotica) i Općine Bača	Općina Bača, Križevačka župa Udruga Isusova	11.884,29 € 28.113,71 €

23	019-011-05-2025	Ulaganje u odabiranje mladih hrvatske u Bača čina 4	Općina Vukovinski, Dječja kraljica, mladih TSE mladih, Franje	11.440,00 € 26.000,00 €
24	086-010-05-2025	Hrvatski mladi 2025	Općina Pločnica, Križevačka župa Marija Malja Opatič	11.200,00 € 28.000,00 €
25	09-010-05-2025	Hrvatska u odabiranju kroz prekograničnu suradnju	Općina Andrijevci, Hrvatska kulturna zajednica "Antun Bogić"	17.637,00 € 19.988,00 €

Područje ulaganja - PRIORITET 1 - Investicijski projekti

BR.	REFERENTNI BROJ	NAZIV PROJEKTA	KORISNICI	ODOBRENI IZNOSI
1	019-011-05-2025	Prekogranična suradnja za jačanje mladih hrvatske	Križevačka gimnazija Dr. Marijana Ladanovića u povjerenstvu	23.557,70 €
			Franjevački samostan Sveti Ante Padovanski	17.200,17 €
2	046-010-05-2025	Lica zajedništva	Škola osnovna Bača Antuna Hrvatske, Dubrava	14.733,69 €
			Križevačka župa Sveti Mikael Arkanđeo - Bača, Bača	63.351,79 €
3	049-010-05-2025	Hrvatski mladi i odabiranje igara i kulture Hrvatske	Župa Pločnica Hrvatske Dječja Marija Antun	40.000,00 € 60.000,00 €
4	078-011-05-2025	Prekogranična suradnja Općina Pločnica i Udruga hrvatske hrvatske "Dječja mladi" Subotica	Općina Pločnica	18.493,32 €
5	044-011-05-2025	Investicije i informacioni mladih hrvatske TV sadržaj "Mladica" - nastavak projekta	VTV d.o.o. za proizvodnju, prijam i emitiranje televizijskog sadržaja, Novinarstvo-hrvatska osnovna "Hrvatska župa"	17.835,96 € 182.194,10 €

Šifra projekta	Ime projekta	Podnositelj projekta	Ukupna vrijednost projekta
6	091-010-05-2023	Ministarstvo kulture	34.900,00 €
		Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji	81.040,00 €
7	073-010-05-2023	Odgojna i kulturna institucija iz Srbije	26.400,00 €
		Fondacija za razvoj Hrvatske zajednice u Republici Srbiji „Zrno-Fond“	91.000,00 €
8	042-010-05-2023	Uspješna inicijativa na prekograničnom području u Njemačkoj i Kraljevini Srbiji	11.204,34 €
		Državna Banka "Zemlja i Grad" u Njemačkoj	81.978,44 €

II. Sudbina za provedbu Programa odobrava se u Odlučnom prijedlogu Republike Hrvatske za 2025. godinu i projekcijama za 2026. i 2027. godinu u skladu s čl. 101. glava III. Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, programa 2003 – Temeljna namjena za aktivnost A000013 – Program prijema Hrvatske u Srbiji u okviru razvoja lokalne zajednice.

III. Ministarstva prava i obrane Kraljevine Srbije i točci I. Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije za namenu izluka Ministarstva staviti će se Ugovorom o financiranju, uz svakog korisnika pojedinačno.

IV. Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

Obrušenje

Povjerenstvo za odabir projekata osnovano Odlukom KLASA: 971-01/24-35/4, URBROJ: 538-07-1-1/220-25-6 od 28. siječnja 2025. godine i KLASA: 971-01/24-35/4, URBROJ: 538-07-1-1/220-25-7 od 28. veljače 2025. godine, izvršilo je procedure propisane Programom te je 17. ožujka 2025. godine u Izvješću o procjeni - Prijedlog za odabir predložilo projekte za financiranje u 2025. godini prema Programu.

Povjerenstvo je vodilo računa o utjecaju projekta na razvoj prekogranične suradnje, utjecaju projekta na zadovoljevanje općih i javnih potreba zajednice Hrvata u Republici Srbiji te njihovoj povezanosti s prekograničnim područjem u Republici Hrvatskoj.

U skladu s točkom 7.3. Programa Ministar donosi Odluku o odabiru projekata i potvrđuje iznos financiranja za svaki odabrani projekt te je sljedećim dana odlučeno kako je navedeno u točki I. ove Odluke.

Pokret za narod i državu

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** saopćio je da je 23. ožujka u Kući kralja Petra Prvog u Beogradu održao prvi sastanak inicijativnog odbora za osnivanje Pokreta za narod i državu. On je na službenom Instagram nalogu napisao kako je vrijeme da se »ujedine sva pamet i rodoljublje«.

Dodao je da taj pokret poziva sve časne građane da doprinesu Srbiji svojim sposobnostima i znanjem i pomognu da ona postane najuspješnija u svojoj povijesti. Proces formiranja Pokreta za narod i državu bi trebao biti okončan do Vidovdana, 28. lipnja.

Predsjednik Matice Albanaca u Srbiji **Demo Berisha**, koji je član inicijativnog odbora, rekao je kako su ciljevi tog pokreta očuvanje Kosova i Republike Srpske, kao i da se napravi dobra konekcija s Amerikom i Europskom unijom. Berisha je rekao da su svi dobili konkretna zaduženja i da je njemu pripala obveza razvijati manjinska prava.

Inicijativni odbor ima 12 članova, i u njemu je pet lekara – **Béla Bálint**, hematolog, **Svetlana Miletić Drakulić**,

neurologinja, **Đuro Macut**, endokrinolog, **Nenad Arsović**, otorinolaringolog i **Goran Stanojević**, kirurg.

Kako su prenijeli mediji, među osnivačima Pokreta su redoviti članovi SANU – hematolog Béla Bálint i skladaatelj **Svetislav Božić**, sedmero sa zvanjem profesora doktora endokrinolog Đuro Macut, redoviti profesor Pravnog fakulteta u Beogradu **Branko Rakić**, kirurg i redoviti profesor Medicinskog fakulteta u Nišu Goran Stanojević, neurolog i redovita profesorica Medicinskih znanosti u Kragujevcu Svetlana Miletić Drakulić te profesori Nenad Arsović, **Dejan Đurđević**, **Boris Bratina**, kao i predsjednik Matice Albanaca u Srbiji Demo Berisha i generalna tajnica Udruženja banaka Srbije **Marina Papadakis**.

Osnivači ističu kako je potrebno uključivanje eksperata u politiku kroz nadstranačku organizaciju kako bi pomogli razvoju Srbije, dok pojedini analitičari razloge za formiranje takvog pokreta traže u tome što je nakon dvanest godina na vlasti Srpskoj naprednoj stranci potrebna reforma, ali i u višemjesečnoj političkoj krizi u kojoj se Srbija nalazi.

Obrazovanje na hrvatskom jeziku

Izvrсни uvjeti i podrška zajednice

U prostorijama Hrvatskog doma – Matice 25. ožujka održana je konferencija za medije povodom početka upisa djece u vrtiće i osnovne škole te kasnije i srednje škole na hrvatskom jeziku. Uz slogan »Složite kockice u odgoju vaše djece« predstavnici HNV-a i udruge *Naša djeca* istaknuli su izvrsne uvjete i visoke standarde nastave, naglašavajući kontinuirani rast interesa roditelja i učenika za obrazovanje koje nudi kvalitetan nastavni kadar, bogate izvannastavne aktivnosti te potporu cijele zajednice u obrazovanju djece. Konferenciju za medije otvorila je predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Francuz**, koja je istaknula kako pravo na obrazovanje na hrvatskom jeziku postoji od 2002. godine te kako će sada 24. generacija sjesti u školske klupe.

»Naš slogan je 'Složite kockice u odgoju vaše djece'. Mislimo da su se kockice zaista složile i da se naša zajednica može ponositi što imamo obrazovanje od jaslica, vrtića, osnovnih i srednjih škola na hrvatskom jeziku. U vrtićima se traži mjesto više što dokazuje i kvalitetu rada naših odgojitelja. Odgojno-obrazovni rad odvija se na hrvatskom jeziku, njeguje se vjerski odgoj i radi se po programu *Marije Montessori*, a ti vrtići su *Marija Petković – Sunčica* i *Biser*, te vrtići u Đurđinu i Tavankutu. Kada je u pitanju osnovna škola, imamo informacije da bi ova generacija trebala biti veća, kako iz naših vrtića na hrvatskom, tako i iz ostalih vrtića, dakle svi su dobrodošli. Prethodnih godina se puno ulagalo u obrazovanje, samo u prošloj smo otvorili nove jaslice i vrtić, a tu su i druga ulaganja. Što se tiče osnovnih škola u kojima se realizira nastava na hrvatskom jeziku, to su osnovne škole *Matko Vuković* u Subotici, *Ivan Milutinović* u Subotici i Maloj Bosni, *Vladimir Nazor* u Đurđinu, *Matija Gubec* u Tavankutu, a jedina škola van Subotice je OŠ 22. oktobar u Monoštoru«, rekla je Francuz.

Također, ona je spomenula kako su učiteljice već poznate. Nakon osmogodišnjeg obrazovanja na hrvatskom jeziku, kako je Francuz istaknula, može se upisati bilo koja srednja škola, bez obzira na jezik, a srednje škole u kojima trenutačno postoji nastava na hrvatskom su Gimnazija *Svetozar Marković* – opći smjer, Politehnička srednja škola – smjer tehničar fotografije i Medicinska srednja škola – smjer medicinska sestra tehničar. Sve škole su u Subotici.

Francuz je podsjetila i na brojne poticaje:

»Svi udžbenici su prevedeni i osigurani, imamo prijevoz od kuće do škole, koji roditelji ističu kao jednu od najvećih potpora, poklon bonove za prvašice, a prije nekoliko godina počeli smo i s jednokratnim pomoćima za obitelji i stipendijama za učenike«, rekla je Francuz i najavila roditeljski sastanak, na koji su osim roditelja pozvani i predškolci.

Sastanak će biti održan u ponedjeljak, 31. ožujka, u prostorijama Matice. Iz Udruge *Naša djeca* nadovezala se njezina predsjednica **Željka Vukov** koja je govorila prije svega iz ugla roditelja. Naglasila je kako se nastava na hrvatskom jeziku izvodi po planu i programu Srbije te da su svi udžbenici prevedeni na hrvatski jezik uz nacionalni doplatka od 30 %.

»Po završetku osnovne, odnosno srednje škole učenici mogu upisati bilo koju srednju školu, odnosno fakultet na bilo kom jeziku, te se koriste s oba pisma, dakle čitaju i pišu ćirilicu i latinicu. Izvrсни rezultati koji se postižu u nastavi na hrvatskom jeziku samo su pokazatelj radne atmosfere, izvrsnosti nastavnog kadra koji je posvećen i koji je spreman od svakog djeteta ponaosob izvući maksimum. Tu ću spomenuti brojna natjecanja na svim razinama, od školske do republičke razine, a rezultati se vide svake godine na svečanoj akademiji na kraju školske godine. Kroz 23 generacije iza nas bila su različita iskustva kada je u pitanju broj učenika u odjelima, od velikih s 27 učenika pa do manjih odjela. Neki roditelji to vide kao problem, dok većina to vidi kao privilegij, jer se u takvim odjelima može postići radna atmosfera, ali se može raditi i na drugim važnim stvarima poput moralnih vrijednosti«, rekla je Vukov.

Osim roditeljskog sastanka, ovoga puta je istaknuto da se roditelji za dodatne informacije mogu javiti u Hrvatsko nacionalno vijeće ili udrugama koje skrbe o obrazovanju, a to su HPD *Bela Gabrić* i udruga *Naša djeca*, koje će u narednom periodu putem društvenih mreža informirati roditelje i učenike oko upisa u osnovnu, odnosno srednju školu.

Ivan Ušumović

Zastava i daltonizam

Nije veliki broj stvari na ovome svijetu u koje će se ljudi kuniti kao što je to slučaj sa zastavom. Vjernici, i to oni istinski, će ispred vjerojatno staviti Boga, a pokraj nje himnu, predsjednika, kralja ili cara, ovisno o funkciji Božanskog. Svojih najbližih u trenucima takvoga zanosa rijetko se sjete.

A po definicijama zastava je tek jednobojan, dvobojan ili višebojan komad tkanine privezan za stijeg, s grbom ili znakom ili bez njih, koji simbolizira naciju državu, vladara, vojsku, stranku, grad, crkvu, ceh i bratovštinu (*Rječnik hrvatskoga jezika, Školska knjiga, Zagreb, 2000.*) i vije se u različitim prilikama, s povodom ili bez njega. Zastava je posebno omiljeni rekvizit i kod navijača, a imaju ih i lovci i ribolovci, i vinari i pivari, i – kao što ovih dana stalno gledamo – škole i fakulteti. Zajedničko svima njima je da u zastavu gledaju kao u svetinju ili pak nedostižan ideal djela slavni predaka koja su, što su vremenski udalje-

nija, sve svjetlija jer nisu podložna objektivnom preispitivanju. Kao fusnotu u ovome tekstu možemo upotrijebiti i razmišljanje izvjesnoga **Viktora Ivančića** da je zastava u doslovnom značenju tek obična jednobojna ili šarena krpa koja je, u nedostatku drugoga materijala, idealna za obavljanje širokog spektra higijenskih aktivnosti, a što je u praksi na najbolji način pokazala zastupnica Srpske napredne stranke **Nataša Jovanović** kada je na zasjedanju Skupštine Srbije, četvrtoga dana ovoga mjeseca, zastavom obrisala stolicu na kojoj sjedi ne bi li sačuvala tkaninu koju je nosila u predjelu južne polovine leđa i time pokazala da praksa može više obesmisлити svečani karakter tog parčeta krpe nego što je na simboličkoj ravni to pokušao **Oliver Frlić** u predstavi *Zoran Đinđić*, posve ispravno ukazujući na inflaciju parapatriotizma u javnom govoru i postupanju. Uostalom, ostat će zabilježeno da je i sam Božanski, ogrnuvši se prošle godine na sjednici Ujedinjenih naroda srpskom trobojnicom, inicirao performans koji je u isto vrijeme odigran u Beogradu tako što su se

svi članovi Vlade (uključujući i Prisvitlog) umotali – poput palačinki – u isti komad tkanine, istih boja i dezena i tako slikom odmah obišli svijet u rubrikama »No comment«.

Zašto ovoliki uvod o zastavama? Zato što onaj koji se toliko kune u nju i koji Frlića (možda ni ne znajući o kome je riječ) dovodi u izravnu vezu s izrugivanjem njegovog »Svetog Trojstva«, a da pri tomu u praksi pokazuje da prema istom tom komadu tkanine ima kontradiktoran odnos, ovisno, valjda, o redoslijedu boja i simbola. Taj neuobičajeni daltonizam – koji, usput, krši i važeće zakonske odredbe – primijetila je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** prilikom neisticanja hrvatske zastave na većini institucija u gradu za blagdan hrvatske zajednice Svetog Josipa, velikodušno nudeći gradonačelniku **Stevanu Bakiću** da, u nedostatku hrvatskih zastava u lokalnoj samoupravi istoj kupi iste kako bi se ubuduće taj problem otklonio i Subotica nastavila živjeti u idili »ravnopravnih građana koji u njoj stanuju« i u kojoj se zakoni poštuju da se sve praši.

Više od ovog čina pružanja ruke radi pomoći u nevolji iznenađuje onaj koji je uslijedio od imenovanog, a prozvanog jer njegova odgovora jednostavno – kako se navodi u priopćenju HNV-a – nije bilo. Ovaj nepotez gradonačelnika čudi tim više jer je sam – perući se da pod nedavnom izjavom o ustašama koji su opet napali Srbiju nije mislio na ovdašnje Hrvate – Jasni Vojnić i predsjedniku Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislavu Žigmanovu** poručio da je dovoljno samo »da ga okrenu« pa da se započne dijalog o prijepornim pitanjima. I... Jasna ga je »okrenula« službenim pozivom humanitarnog karaktera.

Nakon ove epizode sa zastavama čovjek se, naravno, pita zašto se prvi čovjek Subotice ovako ponaša prema predstavnicima jedne nacionalne zajednice u gradu na čijem je čelu i da je pri tomu vjerojatno svjestan da takvim činom sam krši zakon kojega se u drugim prilikama (kada se ne odnosi na lokalnu samoupravu ili njega osobno) drži kao plota. Pitanja bez odgovora, kao što je to u ovom slučaju, uvijek nude i pregršt nagađanja. Jedno od njih je, pa nije valjda da gradonačelnik ima različit odnos prema svojim sugrađanima, a koji je zasnovan na nacionalnom podrijetlu? Ili pak: nije valjda da je njegov kabinet izgubio rokovnik s datumima praznika nacionalnih zajednica u gradu? Odnosno: nije valjda da je predsjednica HNV-a u pravu, a da lokalna samouprava ne smije reći da nema novca pa se šutnjom upravo hrvatska zastava koristi kao tkanina kojom će se prekriti sramota što je budžet naturist? Bar u prilikama koje pripadnici određene zajednice drže svečanim.

Z. R.

Najbolji način borbe – **prevencija**

Srbija je na drugom mjestu po smrtnosti od karcinoma dojke u Europi * Više nije rijetko da su među oboljelima žene mlađe od 50 godina. Dio uzroka za to je genetska predispozicija (oko 5 %) ili je u pitanju prisustvo kronične bolesti koja vremenom može dovesti do transformacije u malignu. S druge strane, rano započinjanje nezdravih stilova života itekako utječe na raniju pojavu malignih bolesti

Nacionalni dan borbe protiv raka dojke, 20. ožujka, obilježio je prošloga tjedna Centar za promociju zdravlja Zavoda za javno zdravlje Subotica u partnerstvu s Općom bolnicom Subotica, subotičkim Domom zdravlja, Apotekarskom ustanovom Subotica, Crvenim križem i UG *Jedna uz drugu*. Tim je povodom u Crvenom križu organizirana promotivna akcija, u ogranku ljekarne davani su savjeti i provjeravana interakcija lijekova kod oboljelih žena, a svugdje je istaknuta važnost redovitih preventivnih pregleda kao i vođenje zdravih stilova života.

Prisutan trend obolijevanja mlađih žena

Rak dojke je vodeća maligna bolest kod žena svugdje u svijetu. Srbija je na drugom mjestu po smrtnosti od karcinoma dojke u Europi. U Srbiji je 2022. godine od ovog karcinoma oboljelo 4.489. žena, a umrlo 1.646. U subotičkoj bolnici je tijekom 2024. ukupno liječeno 106 žena zbog raka dojke, najviše oboljelih je u starosnoj grupi od 60 do 69 godina (30,2 %), a sve je prisutniji trend obolijevanja mlađih žena.

Prim. mr. sc. med. dr. **Nada Kosić Bibić**, spec. socijalne medicine i koordinatorica za skrining raka dojke iz Zavoda za javno zdravlje Subotica ističe kako više nije rijetko da su među oboljelima žene mlađe od 50 godina.

»Dio uzroka za to je genetska predispozicija (oko 5 %) ili je u pitanju prisustvo kronične bolesti koja vremenom može dovesti do transformacije u malignu. S druge strane, rano započinjanje nezdravih stilova života itekako utječe na raniju pojavu malignih bolesti. Naime, već kod djece i mladih prisutna je gojaznost, tu su i nepravilna ishrana, konzumacija alkohola i duhana, nedostatak fizičke aktivnosti. Ipak, 40 posto slučajeva raka dojke može se izbjeći jednostavnim mjerama – izborom zdravih ponašanja«, pojašnjava dr. Kosić Bibić.

Navodeći kako je rak dojke širok pojam u smislu patohistoloških promjena i malignoma koji on stvara, ona ističe važnost samopregleda i mamografije.

»Rak može nastati u samom kanaliću ili u žljezdanom tkivu. Imamo one koji rastu pa su palpabilni (opipljivi) i

imamo nepalpabilne. Znači, u različitim dijelovima dojke mogu nastati različite vrste malignih bolesti i imaju različitu invazivnost i brzinu rasta. Postoje vrste koje se mogu napipati i zato je jako važno provoditi samopregled. Ako se on obavlja redovno, jednom mjesečno, na vrijeme će se utvrditi promjena i veće su šanse za izlječenjem. S druge strane, neke vrste karcinoma mogu se otkriti samo mamografijom. Mamograf je suverena metoda koja može pronaći najmanje promjene koje nisu ni palpabilne niti vidljive na ultrazvuku«, kaže ona.

U tom smislu dr. Kosić Bibić podsjeća da je u Subotici od 3. ožujka ponovno počeo organizirani skrining na rano otkrivanje raka dojke.

»Žene se pozivaju iz Doma zdravlja i zakazuje im se pregled na mamografskom aparatu u Općoj bolnici Subotica. S obzirom na manjak radiologa, tamo rade samo ponedjeljkom kada se poziva ukupno 30 žena. S obzirom na veliku zainteresiranosti (krajem prošle godine na skrining se prijavilo oko 1.300 žen), Pokrajinsko tajništvo za zdravstvo je ponovno poslalo pokretni mamograf koji je smješten u Ambulantu 6 na Segedinskoj cesti. Ovdje se mogu prijaviti žene starije od 40 godina pod uvjetom da u posljednje dvije godine nisu radile mamografiju.«

Na koncu ističe kako je prevencija najbolji način na koji se svaki pojedinac može boriti i važno je od što ranije dobi usvojiti zdrave navike. Također, kad god se dobije poziv na bilo koji skrining, jako je važno odazvati se bez obzira na dobro zdravstveno stanje, jer redovne kontrole zdravlja mogu spasiti život.

Dr. **Verica Dronjak**, spec. opće medicine i načelnica Preventivnog centra Doma zdravlja Subotica kaže kako se u promotivnim akcijama poput ove u subotičkom Crvenom križu mjere vrijednosti šećera i kolesterola u krvi, mjeri se vrijednost tenzije, određuje se kompozicija tijela i indeks tjelesne mase, daju se preporuke u vezi sa zdravim stilovima života.

»Svi ti parametri određuju se iz razloga što predstavljaju faktore rizika po zdravlje uopće, a samim tim i za pojavu karcinoma dojke. Prije svega, značajni utjecaj ima velika tjelesna težina, fizička neaktivnost... Sam entitet karcinoma dojke u smislu određivanja faktora rizika ve-

oma je širok. Pravi uzrok nije definiran kao takav i zato je značaj sekundarne prevencije najveći. Najvažnije je eliminirati široko poznate faktore rizika, a uz to dajemo preporuke za samopregled dojki već kod mlađe populacije, ultrazvučni i kasnije mamografski pregled«, kaže dr. Dronjak.

Samopregledom otkriti promjene

Predavanje u Crvenom križu o karcinomu dojke i načinu samopregleda održala je **Samira Ćurtić**, glavna sestra Patronažne službe Doma zdravlja Subotica, koja je istaknula kako su ovakve preventivne akcije te upućivanje žena na pregled prilika da se promjene uoče na vrijeme, čime rastu šanse za zaliječenjem pa i izlječenjem.

»Razlog visokih stopa smrtnosti je u dijagnosticiranju raka dojke u uznapredovaloj fazi, a kada pitamo pacijentice zašto nisu došle ranije, najviše njih odgovori da su se bojale da će im se nešto naći. Ali to i jest cilj: otkriti na vrijeme. U Srbiji se samo kod 30 % žena rak dojke otkrije dok je manji od 2 cm. Pojava kvržice negdje u dojci jedan je od prvih znakova da nešto nije u redu. Međutim, ne mora uvijek to značiti. Kada je riječ o ženama koje još uvijek imaju ciklus, ukoliko se neka kvržica pojavi u dojci tijekom ciklusa, to onda nema nikakve veze s karcinomom«, pojašnjava Ćurtić, navodeći u nastavku razloge za dalju dijagnostiku:

»Kvržice koje se pojave u dojkama, a razlog su za dalju dijagnostiku, vrlo su specifične. Najčešće kad ih pipnete to podsjeća na košticu od limuna i te promjene su najčešće čvrsto vezane za podlogu u dojci. Jedan od razloga za dijagnostiku može biti i iscjedak iz bradavice ukoliko je on krvav ili gnojav. Bol u dojkama također može biti jedan od upozoravajućih znakova, potom nerazmjera u veličini

dojki, odnosno da dio dojke ima neku veću masu, potom uvlačenje kože, tj. ona ima izgled narančine kore, tu su onda ranice, crvenilo na koži. Kada je riječ o bradavicama, one se mogu uvući«.

Ona ističe kako je jedan od važnih načina za otkrivanje nastanka karcinoma dojke – samopregled.

»Trebamo naučiti kako naše dojke izgledaju da bismo u nekom trenutku mogli uočiti bilo kakvu promjenu. Samopregled dojke je jedan oblik skrininga, treba ga raditi jednom mjesečno i preporučuje se da se s njim počne već od 18. godine. To je važno jer se rak dojke razvija od dvije do osam godina prije nego što se može vidjeti, osjetiti ili otkriti mamografijom. Kad se radi? Žena koja još uvijek ima ciklus treba ga raditi između sedmog i desetog dana menstrualnog ciklusa jer je tada bolnost dojki manja. Žene u menopauzi mogu same odrediti jedan dan u mjesecu kada će raditi samopregled. Kako se radi? Ima nekoliko faza: prvo se pregledamo pred ogledalom, pod tušem i u ležećem položaju. Pred ogledalom se ruka podigne u visini struka, gleda se sprijeda i sa strane i promatra se razlika u veličini dojke te postoje li neka ispućenja ili ulegnuća, crvenilo ili koža u vidu narančine kore. Pod tušem je pregled lako obaviti jer se obično koristi neki gel pa prsti lakše klize po koži. Podigne se jedna ruka i većim dijelom srednja tri prsta (nikako samo vrhovima prstiju) krene se od pazušne jame kružnim pokretima (u smjeru kazaljke na satu) po čitavoj površini dojke (bez preskakanja, tj. podizanja prstiju) i tako do same bradavice. U ležećem položaju se radi jer je tada dojka najtanja i isto se rade kružni pokreti kao pod tušem. Na kraju, jako je važno pogledati bradavice – jesu li uvučene, postoje li neke ranice na njima i ima li nekog iscjetka. Ukoliko postoji neka promjena, ona se obično odražava i na limfnim čvorovima kojih ima puno ispod pazuha. Prilikom

pregleda pazuha ide se odozdo prema gore i od spolja ka unutra», navodi Samira Ćurtić i dodaje kako bi žene preko 40. godine trebale jednom godišnje ići na ultrazvuk dojki, te na svake dvije godine na mamografiju (između 7. i 15. dana ciklusa).

Apotekarska ustanova Subotica se, prema riječima **Valérie Kovács Tóth**, dipl. farmaceutkinje, šefice ogranaka Prozivka, nastoji uključiti u što više ovakvih akcija, ali su i svim drugim danima spremni dati savjete svojim sugrađanima.

»Osim savjetovanja, možemo provjeriti i interakciju lijekova i suplemenata kod oboljelih pacijenata. Znači, u ovisnosti o vrsti lijekova koje su, u ovom slučaju ženama oboljelim od karcinoma dojke, prepisali liječnici, mi preporučamo određene suplemente za jačanje imuniteta, gdje treba paziti da u njima nema vitamina B, preporučamo željezo ako ga nema dovoljno u organizmu i dr. Po savjete mogu doći u naša dva ogranka – u Ulici Matije Gupca 26 i Ulici braće Radića 118«, poručuje Kovács Tóth.

I. Petrekanić Sič

Prekogranični projekt za rano otkrivanje raka dojke

Dom zdravlja Županja kao nositelj projekta i partneri Opća županijska bolnica Vinkovci i Dom zdravlja Apatin zajednički realiziraju projekt prekogranične suradnje CALL4HER – Unaprjeđenje kvalitete zdravstvene zaštite i ranog otkrivanje raka dojke, koji se realizira u okviru Interreg VI-A IPA programa Hrvatska – Srbija 2021. – 2027.

Cilj projekta je unaprjeđenje kvalitete i dostupnosti javnozdravstvenih usluga u prekograničnom području s posebnim naglaskom na osiguravanje jednakog pristupa zdravstvenoj zaštiti, jačanje mjera prevencije raka dojke te podizanje svijesti o važnosti njegovog ranog otkrivanja. Karcinom dojke predstavlja veliki javnozdravstveni problem i najčešći je oblik zloćudne bolesti kod žena u Hrvatskoj i Srbiji. Važno je zato započeti s redovitim pregledima dojki, što uključuje rano otkrivanje i prepoznavanje prvih simptoma pacijentica i pravovremenu dijagnozu liječnika.

Dom zdravlja Županja kroz projekt će nabaviti mamografsku tomosintezu (3D mamografija), a riječ je o naprednoj tehnici slikanja za dijagnozu raka dojke. Opća županijska bolnica Vinkovci i Dom zdravlja Apatin kroz provedbu projekta nabavit će moderan dijagnostički uređaj za radiološku upotrebu, odnosno polivalentni ultrazvuk s naprednim softverom za dojku koji omogućuje detaljnu dijagnostiku promjena na dojka. Ova napredna tehnologija omogućuje detaljno snimanje promjena, uključujući male lezije koje je teško otkriti drugim dijagnostičkim metodama poput mamografije.

Ukupna vrijednost projekta je 942.130 eura, od čega bespovratna sredstva iznose 85 posto, odnosno 800.811 eura.

Z. V.

Ekološka akcija u Monoštoru

Lovci očistili selo

Lovačko društvo *Bački Monoštor*, u suradnji s mjesnom zajednicom, organiziralo je u nedjelju, 23. ožujka, akciju sakupljanja smeća. Uz pomoć simpatizera i djece, monoštorski lovci su za jedan dan očistili dio kanalske obale na ulazu u selo i dio puta između Monoštora do Kupusine, kod vikend naselja Adica. Istog dana obavili su i godišnju obvezu brojanja divljači u lovištu.

»Kad smo već na terenu, odlučili smo spojiti ugodno s korisnim. Skupili smo puna dva kontejnera – ne znam koliko bi to gabaritno iznosilo, ali ovakve akcije provodimo jednom godišnje i uvijek se iznenadimo količinom posla. Na akciju se odazvalo oko 35 lovaca s omladinom, što je dobar odaziv«, kazao je član lovačkog društva **Davor Francuz**.

Predsjednik Lovačkog društva *Bački Monoštor* **Ivan Periškić** kaže kako je važno stalno podsjećati ljude na štetnosti nesavjesnog odlaganja otpada.

»Što se tiče smeća, bilo je svega i svačega – od šoferšajbni, wc šolja, starih kosilica, traktorskih guma. Nije dobro ni kada se limenka baci, ali kada se bacaju traktorske gume, to je već veliki problem. Svakako se plaćaju komunalije, otpad se odnosi i nije mi jasno zašto ljudi ne iznesu otpad ispred kuće nego bacaju takve stvari u prirodu. Također, u selu se skuplja otpad i za reciklažu, od limenki do odjeće, a nekako to ponovo završi pored puta. Moramo podizati svijest ljudi, zato i vodimo djecu sa sobom jer ako ona godinama kupe smeće, razvit će svijest o tome i možda će opomenuti nekoga od svojih drugara kada baci nešto. Ranije smo imali problem s poljoprivrednicima jer su bacali boce od kemije, ali sada su u obvezi da to vraćaju i više nema boca na njivama. Ja uvijek kažem: mi se svi vežemo kada vozimo, a vežemo se jer smo svi plaćali kazne za to. Tako bi isto trebalo pristupiti i ovom problemu«, naglasio je Periškić.

Osim što su očistili okolicu sela, lovci su istog dana uradili i brojanje divljači. Posao je to koji se radi najčešće krajem veljače i u ožujku, odnosno po prestanku zime a prije kretanja vegetacije dok je vidljivost i preglednost terena dobra. Proljetno brojanje služi utvrđivanju osnovnog fonda divljači i za lakšu procjenu spolne i starosne strukture divljači. Periškić je iskoristio priliku i skrenuti pozornost na problem suzbijanja šakala u njihovom lovištu.

»U povratku smo obavili godišnje brojanje zeca. To se radi obvezno u timu, budući da je veliko lovište. Razmak između svakog lovca je između 30 i 50 metara, po dogovoru. To nam je godišnja obveza, mada mi već desetak godina ne lovimo zečeve zbog njihove smanjene brojnosti. Postoje tri uzroka smanjenja fonda zečeva, a to su: poljoprivreda, kemija i šakali. Jednostavno, ako zeca ne ubije poljoprivredna mehanizacija, ubije ga kemija jer

se naše njive mnogo špricaju, a ako i to preživi onda ga šakal dokrajči. U lovištu najviše lovimo predatore poput šakala, lisice nešto manje jer su šakali istrijebili i lisice, a lovimo i divlje svinje. Ono što je loše, šakal se parimeđusobno, čak i u krvnom srodstvu i razmnožava se stalno. Pritom u ishrani koristi sve – ulovi i lane, piliće, fazane, čak i žabe i ribe. Mi kao lovci ne možemo smanjiti njegov broj, a stalno ga lovimo«, kaže Periškić i dodaje da su lovci prošle godine odstrelili oko 100 komada šakala, ali puškom ne mogu smanjiti njihovu brojnost, iako je to prijeko potrebno.

Kako kaže, možda bi pomogle neke naknade od grada, ali šakal je postao problem države, ne pojedinačnog lovačkog društva.

I. B.

Svjedočanstvo odrastanja

»Kako smo mi generacija koja je prije četiri godine bila spriječena otići na mali maturalcac zbog koronavirusa, veselila sam se ovom velikom maturalcu. Bilo mi je jako lijepo družiti se s prijateljima iz osnovne škole s kojima se ipak ne viđam svakoga dana, ali isto tako i upoznati neka nova lica«, rekla je Iva Molnar

Maturanti srednjih škola koje su u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku, protekli vikend, od 21. do 23. ožujka pamtit će još dugo. Njih 30, koji pohađaju Gimnaziju *Svetozar Marković*, Politehničku školu i Medicinsku školu iz Subotice skupa sa svojim razrednicima i profesorima bili su na velikom maturalcu u Mostaru. Njima su se pridružili i pojedini maturanti drugih srednjih škola koji su osnovnoškolsko obrazovanje pohađali na hrvatskom jeziku.

Stvaranje uspomena

Kako je naglasila voditeljica puta **Tanja Stantić**, koordinatorica izvanastavnih aktivnosti HNV-a, učenici završnih razreda srednje škole imali su priliku provesti veliki maturalcac na nezaboravnom putovanju kroz Bosnu i Hercegovinu.

»Posjetili smo Mostar, gdje smo uživali u ljepoti Starog mosta i autentičnom duhu grada, istraživali izvor rijeke Bune i osjetili njegovu prirodnu čaroliju. U Međugorju smo zastali na trenutak mira i duhovnosti, promišljajući o budućim koracima, dok smo u Sarajevu uronili u bogatu povijest i raznoliku kulturu grada. Obišli smo i gimnaziju u Mostaru, upoznali se s brojnim znamenitostima, te činjenicom da tamo skupa žive tri velike religije. Ovo je putovanje bilo više od običnog izleta – bilo je prilika za zajedništvo, učenje i stvaranje uspomena koje će naši maturanti pamтити cijeli život«, rekla je Stantić.

S maturantima je išla i predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Francuz** koja je među ostalim rekla:

»Divno je biti dio njihovog odrastanja, svjedočiti njihovim koracima, uspjesima i izazovima. Neki su prošli kroz sve razine obrazovanja na hrvatskom jeziku, a neki su tek sada u srednjoj školi, no jedno je sigurno – svi oni su važan dio naše zajednice, priče koja traje i razvija se zajedno s njima«.

Učenici su bili smješteni u studentskom centru *Dom-pes* u Mostaru, a zahvaljujući potpori Vlade Zapadnohercegovačkog kantona, te financijama Hrvatskog nacionalnog vijeća i HPD-a **Bela Gabrić**, roditelji su ovaj put samo sufinancirali. Svaki maturalcac, bilo mali ili veliki je za učenike posebno iskustvo, a tome svjedoči i ova generacija, koja je posebno izdvojila vrelo rijeke Bune i odlazak u Međugorje.

Dojmovi maturanata

Među velikim maturantima bila je i **Lucija Horvacki**, učenica četvrtog razreda općeg smjera u Gimnaziji *Svetozar Marković*.

»Tijekom ovog vikenda posjetili smo Mostar, gdje smo bili i smješteni, rijeku Bunu, Međugorje i na kraju Sarajevu. U subotu navečer imali smo priliku i svi skupa biti u izlasku, što mislim da će svima ostati u dragom sjećanju. Posebno bih istaknula posjet Međugorju i slobodno vrijeme koje smo imali za obilazak svetišta, kao i slobodno vrijeme u svakom gradu koji smo imali priliku obići. Iako je program bio prilično sadržajan, imali smo dovoljno slobodnog vremena za družiti se, sjesti i odmoriti tijekom

obilaska. Mislim da je svakom od nas ovaj maturalec značio kako bismo imali priliku družiti se i stvoriti još nekoliko zajedničkih uspomena sa svojim odjelima prije završetka srednje škole i započinjanja novih dijelova naših života, bio to fakultet ili posao«, kazala je Lucija Horvacki.

Njen kolega iz odjela **Andrija Mandić** veliki maturalec ocjenjuje kao odličnu ekskurziju koju će još dugo pamtit.

»Rekao bih da smo imali izuzetno popunjen program. Mostar noću je zaista divan, a pogotovo kada imate priliku u isto vrijeme družiti se s vršnjacima, kako s onima koje već poznajemo tako i s onima koje smo sada imali prilike upoznati. Sutradan smo obišli cijeli Mostar i upoznali se s njegovim znamenitostima, te smo išli na izvor rijeke Bune i u Međugorje koje je na mene ostavilo najveći dojam. Bila je ovo prilika da se družimo i u izlasku, a posjetili smo jedan od najboljih mostarskih klubova. Prilika za druženjem, a da su s vama i profesori, je nešto što nas dodatno poveže s njima. Nažalost, već sutradan smo krenuli za Suboticu, ali smo usput svratili u Sarajevo koje je također na mene ostavilo poseban dojam. Iako je ekskurzija bila kratka, pamtit ću je po nezaboravnom druženju i zanimljivim mjestima koje smo obišli«.

Među učenicima koji su išli na veliki maturalec bila je i **Iva Molnar**, koja je maturantica srednje Muzičke škole Subotica, a koja je u osnovnoj školi bila u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku.

»Kako smo mi generacija koja je prije četiri godine bila spriječena otići na mali maturalec zbog koronavirusa, veselila sam se ovom velikom maturalcu. Bilo mi je jako lijepo družiti se s prijateljima iz osnovne škole s kojima se ipak ne viđam svakoga dana, ali isto tako i upoznati neka nova lica. Osobito mi je drago da i mi koji u srednjoj školi nismo imali mogućnost biti u hrvatskim odjelima, imamo pravo ići na ovu ekskurziju. Najveći doživljaj na mene su ostavili Mostar i Međugorje, svaki

na svoj način i sigurna sam da ću se tamo jednom i vratiti«, rekla je Iva Molnar.

Uz sve spomenuto, bilo je tu prostora za zabavu, izlasku, kavu kraj Staroga mosta, a puno toga će se tek pričavati.

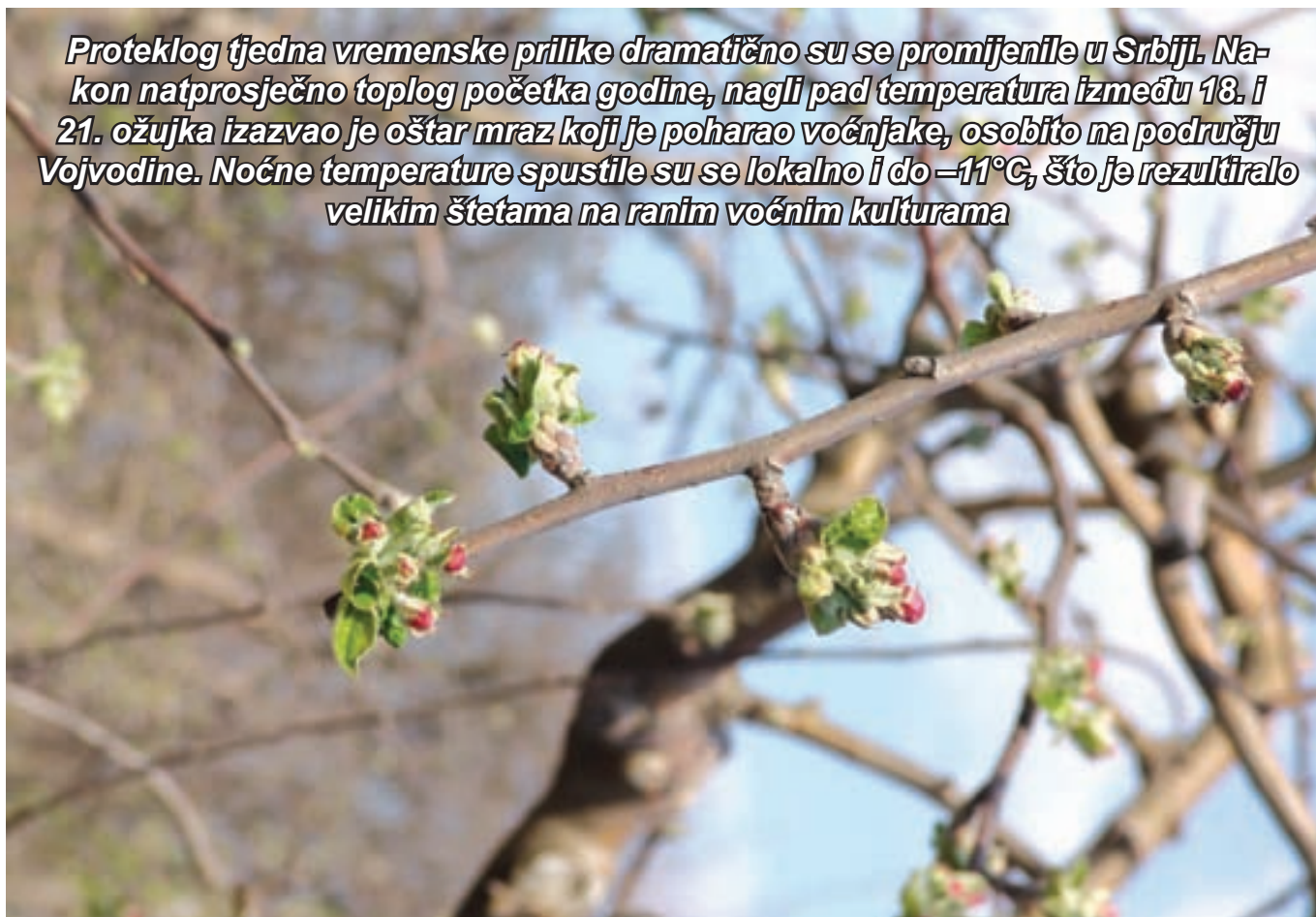
Ž. V.

Šteta u voćnjacima

Proljetni mraz poharao voćnjake

Proteklog tjedna vremenske prilike dramatično su se promijenile u Srbiji. Nakon natprosječno toplog početka godine, nagli pad temperatura između 18. i 21. ožujka izazvao je oštar mraz koji je poharao voćnjake, osobito na području Vojvodine. Noćne temperature spustile su se lokalno i do -11°C , što je rezultiralo velikim štetama na ranim voćnim kulturama

Prema prvim procjenama stručnjaka, najviše su stradali nasadi kajsija i trešanja, čiji cvjetovi i pupoljci nisu izdržali niske temperature i na njima je u najboljem slučaju ostao tek mali dio od uobičajenog uroda. Iz svih krajeva stižu izvješća o izmrzavanju voća, a razmjeri gubitaka su alarmantni. U Vojvodini, regiji poznatoj po ravnničarskim poljoprivrednim površinama, preliminarna analiza pokazuje kako je oštećeno preko 90 % ranih nasada kajsije na otvorenim položajima. Slično je i u zapadnoj Srbiji – primjerice, u okolici Čačka procjenjuje se da je oko 95 % cvjetova kajsije uništeno zbog niskih temperature. Stručnjaci Instituta za voćarstvo iz Čačka navode kako je mraz pogodio voćke u najgorem mogućem trenutku, kajsija je bila u punom cvatu kada su se temperature spustile ispod minus pet stupnjeva, što je rezultiralo gotovo potpunim gubitkom ovogodišnjeg roda. Ni ostale vrste voća

nisu pošteđene. Trešnje su također u nekim krajevima procvjetale upravo pred zahlađenje te su pretrpjele velika oštećenja. Stručnjaci i voćari ističu da je višnja, iako cvjeta nešto kasnije od trešnje, već započela bubrenje pupova pa čak i prve cvjetove te ni ona nije ostala neokrnuta mrazom. Štete ipak nisu posvuda jednake. Mikrolokacija voćnjaka odigrala je važnu ulogu u preživljavanju. Primjerice, na padinama Fruške gore voćnjaci su prošli nešto bolje, osobito ondje gdje su uzgajane otpornije sorte.

Zašto je ovaj proljetni mraz bio tako poguban?

Ključ leži u neuobičajenom spoju toplog vremena početkom godine i kasnijeg iznenadnog zahlađenja. Zima 2024./25. bila je iznadprosječno topla, s nekoliko izuzetno blagih tjedana u siječnju i veljači. Takve temperature

zavarale su voćke, potaknuvši ih na raniji izlazak iz zimskog mirovanja i brži razvoj pupova. Prema riječima voćara iz Tavankuta **Mirka Vizina**, koji se voćarstvom bavi skoro 50 godina, toplo vrijeme u siječnju i veljači utjecalo je na ubrzani razvoj cvjetnih pupoljaka, što je posljednjih godina postala uobičajena pojava.

»Tako su ove godine mnoge voćke ušle u fazu cvatnje desetak dana ranije nego što je to uobičajeno u prošlosti. Dakle, kad je mraz udario s vrijednostima i do -11°C , cvjetovi su se zaledili, pocrnili i otpali, ostavljajući za sobom puste grane umjesto zametnutih plodova. Voćke u punoj cvatnji praktično nisu imale šanse protiv tako niskih temperatura. Dodatni problem bio je i trajanje hladnog vala. Hladne noći su se ponovile uzastopno, voćari su se morali boriti s mrazom više jutara zaredom. Svaka sljedeća smrznuta zora povećavala je štetu, jer i oni rijetki cvjetovi koji možda prvog jutra nisu bili zahvaćeni, stradali bi narednog«, rekao je Mirko Vizin.

Paradoksalno, kako kaže, globalno zatopljenje i klimatske promjene povećavaju rizik od ovakvih epizoda mraza u voćarstvu. Navodi kako stručnjaci primjećuju da blage zime i topla rana proljeća postaju sve učestaliji, što dovodi do prijevremenog kretanja vegetacije.

»Voćke se probude i procvjetaju ranije, dok istodobno kalendarski još uvijek postoji velika vjerojatnost jutarnjih mrazeva. Zbog toga se plodored voća sve češće kosi s kasnim zimskim vremenskim nepogodama. Vrijeme se potpuno poremetilo, u veljači imamo proljeće, u ožujku zimu«, komentira iskusni Mirko Vizin.

Voćari su svjesni da se moraju prilagoditi novoj klimatskoj realnosti u kojoj kasni mraz više nije iznimka nego pravilo. Također, pitali smo ga vrijedi li se osigurati kod osiguravajućih kuća, na što je odgovorio kako oni pristaju osigurati nasade tek od sredine travnja, a tada je već kasno. Govori nam kako je ranije držao velike nasade jabuka, ali je sada prešao većinom na kruške koje su mu na 6,5 jutara, a jabuke na površini od jednog lanca. Kako kaže, buduće ulaganje mu je podizanje nasada šljiva na tri hektara. Razlog takvih odluka je cijena jabuka koja ne može pokriti ni osnovna ulaganja, a kamoli ostvarivanje bilo kakvog profita. Zbog toga su voćari u Tavankutu počeli vaditi jabuke, što je dovelo do uništavanja 90 % voćnjaka pod jabukama.

Zaštita od mraza

Suočeni s ovakvim prijetnjama, voćari i agronomi traže načine zaštite nasada od mraza. Postoje različite metode – od suvremenih tehnoloških rješenja koja mogu spasiti rod i na -5°C , do tradicionalnih improvizacija kojima poljoprivrednici pribjegavaju u nedostatku bolje opcije. Jedan od najsuvremenijih u svijetu je orošavanje voćnjaka. Ovaj sustav prska vodu po granama i cvjetovima tijekom mraza, oslanjajući se na fizikalno svojstvo vode da otpušta toplinu pri smrzavanju. Stalnim orošavanjem stvara se ledeni omotač oko cvjetova, dok se voda ledi, oslobađa tzv. latentnu toplinu kristalizacije, održavajući temperaturu tkiva oko 0°C . Tako cvijet zapravo ostaje

zaštićen unutar ledene čahure i preživljava mraz. Orošavanje je vrlo učinkovito ako se pravilno izvede, no ima značajne zahtjeve – potrebno je osigurati velike količine vode i imati infrastrukturu pumpi i rasprskivača, što iziskuje visoka novčana ulaganja. Drugi moderni pristup su vjetrenjače i strojevi za miješanje toplog zraka. U zemljama zapadne Europe koriste se tzv. frostbusteri ili tornjevi s velikim propelerima. Princip im je da se topliji zrak iz viših slojeva spušta u voćnjak, veliki ventilatori stvaraju turbulenciju koja razbija slojeve hladnog zraka pri tlu. Sustavi ovog tipa izrazito su učinkoviti, ali su i iznimno skupi za nabavu i potroše mnogo energije tijekom rada. Tamo gdje moderni sustavi nisu dostupni voćari se oslanjaju na klasične metode ublažavanja mraza, iako su one često nedovoljne kod jačih hladnoća. Najčešći postupak je loženje vatre i zadimljavanje voćnjaka. Po rubovima nasada (ili među redovima stabala) pale se gomile organskog materijala poput slame, sijena, drvenog otpada, čiji dim stvara lagani topli sloj zraka i smanjuje hlađenje tla. Cilj je da oko stabala ostane malo topliji i zasićeniji sloj zraka. U hitnim situacijama neki pribjegavaju i kontroverznijim materijalima poput starih automobilskih guma natopljenih gorivom – one dugo tinjaju i stvaraju gust dim koji »obuče« voćnjak. Međutim, takvo paljenje guma izrazito je štetno za okoliš i zabranjeno.

Prognozno-izvještajna služba zaštite bilja Vojvodine

Razgovarali smo i s **Tanjom Veselinović** iz Prognozno-izvještajne službe zaštite bilja Vojvodine. Oni skupa s Poljoprivrednom stručnom službom Sombor imaju automatske meteorološke stanice na šest lokaliteta na području Zapadnobackog okruga.

»Možemo reći kako imamo kompletnu sliku kakve su bile temperature u periodu od 18. do 21. ožujka kada su zabilježene temperature do -7°C koje su veoma negativno utjecale na koštičavo voće na našem području. Najugroženije su bile kajsije, trešnje i breskve, dok su šljive bile najmanje ugrožene. Ono što je bilo karakteristično, mraz je kretao vrlo rano, odnosno niske temperature smo registrirali već oko 20 sati navečer. Takve temperature protezale su se sve do 7 sati ujutru, dakle postojao je dug period niskih temperatura. Čak i u onim nasadima koji su koristili neke vrste mjera protiv mraza poput paljenja slame ili granja, efekt tih mjera bio je izrazito slab, skoro neprimjetan. Štete koje smo zabilježili na našem terenu govore o stradanju ranih sorta kajsija kod kojih se šteta kreće između 80 % i 90 %, zatim na trešnjama koje su ovisno od lokaliteta i sortimenta stradale između 30 % i 90 %, rane breskve su oštećene u prosjeku između 30 % i 50 %, dok su kod šljiva neznatna ili nikakva oštećenja. Problem leži u tome što je antifrost sustav izuzetno skup i isplati se uglavnom samo u većim nasadima voćnjaka. Ostali se opredjeljuju za plinske topove, zadimljavaju voćnjake paljenjem slame ili granja. Ono što bismo preporučili sada jest primjena aminokiselina i preparata na bazi bora kako bi biljke što prije i lakše izašle iz stresnih uvjeta«, rekla je Tanja Veselinović.

Ivan Ušumović

Hrvatska glazbena udruga *Festival bunjevački pisama* raspisuje

NATJEČAJ

Za skladbe koje će se izvesti na 25. FESTIVALU BUNJEVAČKI PISAMA

Festival će biti održan 28. 9. 2025. u Subotici. Temeljna svrha ovoga festivala je promocija i popularizacija nove bunjevačke pisme i poticaj svima, a osobito mladima kako bi sami pridonijeli očuvanju i unaprjeđenju kulturne baštine svoga roda i naroda.

PROPOZICIJE NATJEČAJA:

1. Tekst i glazba trebaju predstavljati život i običaje bačkih Bunjevaca – Hrvata;
2. Tekst pjesme mora biti pisan ikavicom ili ijekavicom;
3. Pjesma može imati 3 ili 4 strofe;
4. Dužina pjesme je od 3 do 5 minuta;
5. Note (melodija, akordi) i tekst treba dostaviti u PDF obrascu;
6. Uz tekst i melodiju obvezno dostaviti i demo snimku (WAV);
7. Radovi prethodno ne smiju biti izvođeni (premijerno izvođenje);
8. Jedan autor može dostaviti najviše 3 skladbe;
9. Primljeni radovi se ne vraćaju;
10. Radovi se šalju putem maila na hgu.fbp@gmail.com s naznakom: ZA 25. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA
11. Nakon odabira najboljih radova, stručna komisija će autore izvijestiti o rezultatima;
12. Festival se organizira isključivo na volonterskim principima, te se radovi neće honorirati;
13. Autor skladbe koja je odabrana za izvedbu na festivalu samim njezinim slanjem daje svoj neopozivi pristanak da se skladba studijski snimi, izda na nosaču zvuka, video zapisu radi popularizacije festivala i objavi putem društvenih mreža.

Natječaj je otvoren **do 31. 5. 2025. godine.**

Skladbe slati na mail adresu: hgu.fbp@gmail.com s naznakom: ZA 25. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 19., stavak 6. i članka 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU O ODREĐIVANJU OPSEGA I SADRŽAJA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Dana 21. 3. 2025. donijeto je rješenje pod brojem 000346708-2025-09693-004-081-380-001, kojim se utvrđuje opseg i sadržaj studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: »Izgradnja poslovnog objekta sa stanicom za opskrbu gorivom«, na k. p. br. 26244/1 K. O. Novi grad, Subotica (46.084913°, 19.692642°), podnositelja nositelja projekta »TEHNO-COOP« d.o.o. Subotica, Tuk ugranice 58a, 24000 Subotica.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se obaviti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Croart – kontinuitet kolonija i izlaganja

SUBOTICA – Godišnja skupština HLU-a *Croart* iz Subotice održana je 24. ožujka u Hrvatskom domu – Matici. Osim što su usvojena izvješća za prošlu (program i financijski plan), najavljene su i aktivnosti za ovu godinu. Kako je navela predsjednica HLU-a *Croart* **Nela Horvat**, i u 2025. planira se organizirati nove sazive likovnih kolonija *Stipan Šabić* i *Panon*. Planiraju se i gostovanja na kolonijama u organizaciji udruga u Vojvodini (Šid, Sonta, Vajska, Lemeš, Sombor, Martonoš) te inozemstvu (Belišće, Vugrovec), održavanje jednodnevnih kolonija u suradnji sa župama i obiteljima, a bit će priređena i godišnja izložba članova. Jedan od planova je i izrada nove web stranice udruge, a *Croart* će snažnije pomagati sudjelovanje svojih članova na žiriranim izložbama u zemlji i regiji.

Virtualna pasionska izložba

ZAGREB – U susret blagdanu Uskrsa Strossmayerova galerija starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti predstavila je virtualnu izložbu »Slike Muke i Uskrsnuća u Strossmayerovoj galeriji«. Izložba prikazuje odabrane slike Isusove Muke i Uskrsnuća koje su dio bogatog zbirnog fonda Strossmayerove galerije čiji je stalni postav nedostupan zbog cjelovite obnove palače HAZU oštećene u potresima 2020. Izložba se može pogledati na internetskoj stranici Galerije <https://sgallery.hazu.hr>. Povijest europskog umjetničkog stvaralaštva umnogome je određena likovnim djelima kršćanske tematike, koja su često i odlučujuće utjecala na formiranje općih obrazaca slikovnih predodžbi zapadne civilizacije. U tom kolektivnom imaginariju zapadne kulture posebno istaknuto mjesto zauzimaju slike Kristove Muke i Uskrsnuća. Isusova smrt na križu te događaji koji su tomu neposredno prethodili i/ili se zbili neposredno poslije tema su mnogobrojnih umjetničkih djela u zbirnome fondu Strossmayerove galerije starih majstora HAZU-a kojima se ovdje predstavlja raznolikost uskrsnog ciklusa i složenost procesa ikonografskoga oblikovanja pojedinih događaja i njihova kasnijega obogaćivanja u europskom slikarstvu od 14. do 18. stoljeća.

Predstavljanje knjige *Ivša* u šandorskoj župi

SUBOTICA – U dvorani župe Marija Majka Crkve u Subotici, u iduću petak, 4. travnja, bit će održano predstavljanje knjige *Ivša* autora **Ivana Tumbasa**. Početak je u 19 sati.

Kolokvij o materijalnoj baštini u Starčevu

STARČEVO – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata organizira 74. znanstveni kolokvij na temu »Materijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji« s posebnim osvrtom na Banat, koji će biti održan u srijedu, 9. travnja, u dvorani župe svetog Mauricija u Starčevu (Matije Gupca 1), s početkom u 18 sati. Kolokvij se organizira u suradnji s Udrugom banatskih Hrvata – podružnica Starčevo.

Predavač je stručni suradnik u Zavodu **Branimir Koplivić**, povjesničar umjetnosti.

O višestoljetnoj nazočnosti Hrvata unutar panonskog kulturnog prostora svjedoči bogato naslijeđe (graditeljstvo, likovna umjetnost, jezična baština, tradicijske vještine, običaji i dr.). Znanstveni kolokvij dio je aktivnosti Zavoda čime započinje rad na izradi registra materijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji. Predavanjem će biti prezentirana cjelina kulturnog naslijeđa Hrvata u Srbiji, a dodatna pozornost bit će posvećena baštini na teritoriju Banata, kao i spomeničkoj baštini koja je uvrštena i na zajednički kalendar hrvatskih institucija za 2025. godinu.

Korizmeni program

31. 3. 2025.

USKRŠNJA RADIONICA

ukrašavanje pisanica slamom

18 sati - Galerija Prve kolonije naive u tehničar slame

11. 4. 2025.

OTVORENJE USKRŠNJE IZLOŽBE

18 sati - Galerija Prve kolonije naive u tehničar slame

12. 4. 2025.

KRIŽNI PUT BICIGLAMA

- Sveta misa u 8 sati (Župna crkva Presvetog Srca Isusovog)

- 8:30 sati, polazak ispred župne crkve.

14.-16. 4. 2025.

OTVORENJE USKRŠNJE IZLOŽBE

Vestibil gradske kuće u 18 sati.

Svoje radove izlažu članice

slamarskog odjela HKPD

"Matija Gubec" i članovi likovnog

odjela HKC" Bunjevačko kolo."

Hrvatska riječ i ZKVH na Sajmu knjiga u Novom Sadu

Od dječjih priča do Matoša

NIU Hrvatska riječ predstavila je knjige *Djetinjstvo koje ne poznaješ* i *U grlu jato tica stoji*, a Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata više naslova vezanih za Matoša

Međunarodni sajam knjiga u Novom Sadu, održan ove godine od 18. do 24. ožujka, najveća je knjiška manifestacija u AP Vojvodini. I ove godine na tom sajmu svoja najnovija izdanja predstavili su i NIU *Hrvatska riječ* i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice.

Storije iz vrta

NIU *Hrvatska riječ* predstavila je dva naslova: knjigu priča za djecu *Djetinjstvo koje ne poznaješ* Ruže Silađev iz Sonte i zbirku pjesama *U grlu jato tica stoji* Subotičanke Nele Skenderović.

Silađev piše kratku prozu, pjesme, pripovijetke za djecu i dramske tekstove a ovo joj je četvrta knjiga. Kako je na promociji istaknuto, prvi dio ove knjige naslovljen *U vrtu Beskrajno zeleno* donosi prizore iz života biljaka, životinja i kukaca u vrtu tijekom proljeća. Po riječima autorice, priče su nastale promatrajući majušni svijet vlastita vrta. Neki od plejade likova su: mačak Tomo, miš Prkosiš, Ljubica Radosnica, vrabac Dživ-Džan, Krista Glista, Bubamarka Danka i Bubamarko Darko, Pčelica Vrijednica... Druga cjelina po kojoj cijela zbirka i nosi naziv za glavne likove ima djecu te čitatelje upoznaje s prilikama spisateljčina odrastanja. Osim dječjih zgoda i nezgoda, te priče imaju i blagu etnografsku notu jer se u njima spominju i nekadaš-

nji poslovi poput kiseljenja kupusa ili stari predmeti poput »mačke« (za dohvatanje predmeta palih u bunar).

Poezija natopljena Panonijom

Nela Skenderović dugogodišnja je i svestrana akterka kulturnoga i medijskog života hrvatske manjinske zajednice ali i u Subotici. Kako je navela, u knjizi *U grlu jato tica stoji* sabrano je četiri desetljeća njezinog okušavanja u lirici koju piše od mladalačkih dana.

Urednica **Nevena Baštovanović** navela je kako u knjizi dominira specifična poetika panonizma, što se ogleda i u intenzivnoj povezanosti sa zemljom (bačka crnica) i vodom (od »Malog Palića« do Dunava i Tise). Osim onih na hrvatskom standardu, zastupljene su i pjesme pisane na bunjevačkoj ikavici (poput *Metniću muškattlije u pendžer*) čime se Skenderović nadovezuje na uspjelu prasku pjesnika iz zajednice bunjevačkih Hrvata.

Kako je istaknula, pjesničke slike u poeziji Skenderović pulziraju životom, a ono što ih izdava u kontekstu zavičajnosti jest njihova autentičnost »i zvučanjem i značenjem«. Također, kroz zbirku provijavaju i motiv slobode (o čemu svjedoči i naslov zbirke) te poziv na susret s drugima.

»Vjerujem da ćete i vi čitajući osjetiti ovu knjigu kao mjesto blage miline te da će vam donijeti i smiraj i radost i ljepotu«, zaključila je Baštovanović.

Matoš kao nadahnuće

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata predstavio se programom *Matoš kao nadahnuće* odnosno knjigama o **Antunu Gustavu Matošu** (1873. – 1914.) koje su tiskali samostalno ili u sunakladi. U pitanju su naslovi: *AGM kao nadahnuće*, *Domovini iz tuđine*, *Josipu Jurju I. – kralju naših ideala* i *Iverje*.

Spomenute knjige tiskane su u okviru manifestacije *Dani A. G. Matoša*, a nakladnici su iz Hrvatske (Osijek, Tovarnik), Srbije (Subotice) i BiH (Mostar). Temelj ovih suradnji je i Matošev slojeviti identitet kojega je opisao riječima: »Bunjevac porijeklom, Srijemac rodnom, a Zagrepčanin odgojem«. Cilj ove edicije podsjećanje je na Matoševo značajno djelo kao i njegovo novo čitanje.

Jedan od sunakladnika u ovom projektu je Društvo hrvatskih književnika – Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski. Predsjednik tog ogranka **Mirko Ćurić** ocijenio je

kako je Matoš aktualan i danas, poput njegove pripovijetke *Moć savjesti* s kojom je ušao u književnost daleke 1892. godine. Kako je dodao, edicija posvećena Matošu nastavlja se, a za ovu godinu planira se izbor iz piščevih putopisa kao i nova zbirka priča nadahnutih životom i djelom književna velikana. Jedan od ciljeva manifestacije *Dani A. G. Matoša* je i podizanje Matoševе biste u Plavni, mjestu gdje je njegov djed **Grgo** proveo jedan period života i gdje je rođen njegov otac **Augustin**.

Domovini iz tuđine

Knjiga *Domovini iz tuđine*, kako je rekla njezina izzbornica Nevena Baštovanović, nazvana je po istoimenoj Matoševoj pjesmi napisanoj s 22 godine u tuđini, u Beogradu. Naime, Matoš je živio 41 godinu a od toga 14 godina izvan Hrvatske.

»Čitajući njegova djela mi vidimo sljedeće: Matoš što je bliže Hrvatskoj to je više kritizira, a što je dalje od nje više je idealizira«, rekla je Baštovanović.

Stručna suradnica za kulturne programe i projekte u ZKVH-u **Klara Dulić Ševčić** govorila je o knjizi *AGM kao nadahnuće*. U zbirci je odabrano trideset sedam priča nadahnutih Matoševom biografijom i Matoševim djelom, a vidljivi su različiti pristupi i »rukopisi«.

Predstavljanja hrvatskih nakladnika iz Vojvodine održana su u organizaciji Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama i Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice. Na štandu tajništva za obrazovanje tijekom sajamskog tjedna bila su izložena izdanja nakladnika na jezicima nacionalnih manjina. U okviru susreta Koordinacionog odbora društava za jezike, književnost i kulturu predstavljena su i izdanja HKUPD-a *Stanislav Preprek* iz Novog Sada.

Ovogodišnji Sajam knjiga u Novom Sadu okupio je brojne sudionike, goste, ljubitelje pisane riječi, nakladnike iz Srbije i regije, medije... U istom terminu, u dvorani *Master*, tradicionalno je održana i međunarodna izložba umjetnosti *Art expo*.
H. R.

Inicijativa Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture

Pokrenut postupak zaštite lemeške kalvarije

U Pokrajinskom zavodu za zaštitu spomenika kažu da je riječ o reprezentativnom kompleksu: kapeli neoklasicističkog stila s karakterističnim antičkim motivima – trokutnim timpanonom, jonskim stupovima i simetričnim rasporedom elemenata. Njen vanjski izgled, kao i dekorativna obrada fasade svjedoče o visokim umjetničkim dometima vremena kada je građena (1924. – 1928. godine)

Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture pokrenuo je postupak utvrđivanja nepokretnog kulturnog dobra kalvarije u Lemešu o čemu su obaviješteni lokalna samouprava i uprava groblja gdje se kalvarija nalazi. Kako je *Hrvatskoj riječi* rečeno u Pokrajinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture, u tijeku je izrada zakonom predviđene dokumentacije (foto i tehničke), tako da će, nakon oglašavanja u sredstvima informiranja o pokretanju postupka utvrđivanja za nepokretno kulturno dobro, prijedlog biti poslan u Republički zavod za zaštitu spomenika kulture na dalju proceduru. Prethodna mjera zaštite može trajati tri godine, a kada se završi postupak proglašenja, kalvarija će biti u statusu nepokretnog kulturnog dobra od velikog značaja.

Lemeška kalvarija izgrađena je na inicijativu tadašnjeg lemeškog župnika **Bolte Agatića**. Podignuta je na mjestu stare kapele koja je srušena 1924. godine kada je i počelo zidanje nove. Kapelu je projektirao somborski inženjer **Svetozar Krotin**, a izgradnjom je rukovodio građevinski poduzetnik **Jozef Bazler**. Građena je u neoklasicističkom stilu, na tri nivoa. U podrumu su kosturnice, u prizemlju je sama crkva, a na krovu su dva tornja i tri križa. Izgradnja je financirana iz kase crkvenog patronata, prodaje kosturnica, posuđenicama od susjednih župa i osobnim donacijama župnika Agatića. Postaje križnog puta su od crkve u centru sela do vrha brijega gdje je kapela, a s lijeve i desne strane je groblje.

Dug put do upisa i zakonske zaštite

Samo pokretanje postupka zaštite znači da nadležna institucija (najčešće zavod za zaštitu kulturnih spomenika) inicira proces kojim se određeni objekt, lokalitet ili dobra kulturne baštine formalno priznaju i štite kao spomenik kulture.

»Taj postupak obuhvaća stručno istraživanje i dokumentaciju kao što je prikupljanje povijesnih, arhitektonskih, umjetničkih i drugih relevantnih podataka, preliminarnu procjenu značaja, odnosno utvrđivanje ispunjava li objekt kriterije za zaštitu te rješenje o stavljanju pod prethodnu zaštitu, što je privremena mjera zaštite u rasponu od tri godine dok se ne donese konačno rješenje«, navodi u pisanom odgovoru **dr. sc. Mirjana Đekić**, etnolog-konzervator savjetnik u Pokrajinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture.

Odluku o proglašenju spomenika kulture donose nadležna tijela (Ministarstvo ili Vlada) na osnovu prijedloga stručnih institucija. Nakon odluke objekt ili lokalitet se službeno upisuje u registar i podložan je zakonskoj zaštiti.

»Nakon što objekt postane spomenik kulture, njegova rekonstrukcija, adaptacija ili bilo kakve intervencije podliježu posebnim uvjetima i dozvolama, kako bi se očuvao njegov kulturno-povijesni značaj. Prema Zakonu o kulturnom naslijeđu (članak 17.), spomenik kulture je pojedinačni nepokretni objekt od kulturnog, povijesnog, arhitektonskog, arheološkog, umjetničkog, etnološkog, tehničkog, paleontološkog ili drugog društvenog značaja«, navodi dr. sc. Đekić.

Evidentirana spomenička svojstva

Kalvarija u Lemešu sa stacijama i kapelom posvećenoj Gospi od Milosrđa evidentirani je objekt (Evidencioni list br. E- 407/Π-2024) sa spomeničkim svojstvima i u skladu s tim uživa prethodnu zaštitu.

»Osnova za njeno evidentiranje je da je to

značajan vjerski, kulturno-povijesni i arhitektonski spomenik, koji je još uvijek u kultu i doprinosi kontinuitetu lokalne zajednice u očuvanju tradicije hodočašća. Svjedočanstvo je o postojanju plemićkih sela u okolini Sombora. Kao prostor koji je tijekom stoljeća bio vezan za vjerski život sela, kalvarija ima izuzetnu povijesnu vrijednost. Njeno postojanje je dokumentirano još u XVIII. stoljeću, kada je na tom uzvišenju postojala crkva zemunica koju su opsluživali somborski franjevci. Izgradnja prve kapele u XVIII. stoljeću, a zatim njena zamjena novim zdanjem 1924. – 1928. godine, svjedoči o kontinuiranoj posvećenosti lokalne zajednice očuvanju vjerske tradicije«, navodi se u odgovoru dr. sc. Mirjane Đekić.

Dosadašnja istraživanja pokazala su da se radi o razvijenoj fazi razvoja kalvarija po svom jedinstvenom izgledu i neoklasicističkim arhitektonskim elementima. U Pokrajinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture za *Hrvatsku riječ* kažu da riječ o reprezentativnom kompleksu – kapeli neoklasicističkog stila s karakterističnim antičkim motivima – trokutnim timpanonom, jonskim stupovima i simetričnim rasporedom elemenata. Njen vanjski izgled, kao i dekorativna obrada fasade svjedoče o visokim umjetničkim dometima vremena kada je građena (1924. – 1928. godine).

Osim arhitektonske i povijesne vrijednosti, kalvarija ima i značajnu memorijalnu funkciju. U njoj kripti nalazile su se grobnice mještana, a u kapeli se čuvaju ploče s imenima stradali u Prvom svjetskom ratu.

»Ovo je mjesto koje je tijekom XX. stoljeća bilo važno hodočasničko središte, privlačeći vjernike iz okolnih krajeva. Iako je nakon Drugog svjetskog rata interesiranje za hodočašće oslabilo, kalvarija je i dalje ostala važan simbol vjerskog i kulturnog identiteta sela. Kao prostor s višeslojnom poviješću, kalvarija u Lemešu predstavlja važan segment kulturnog naslijeđa Bačke, koji svojim arhitektonskim, povijesnim i duhovnim karakteristikama svjedoči o bogatstvu i kontinuitetu katoličke tradicije na ovom području«, zaključuje dr. sc. Mirjana Đekić.

Z. V.

Foto: Marija Erdelji

Završava se natječaj za prijem novih skladbi za *HosanaFest 2025.*

Organizacijski odbor raspisao je natječaj za prijem novih skladbi za 20. *HosanaFest*. Festival će biti održan 19. listopada 2025. u Subotici. Slogan ovogodišnjega festivala je *Glazbom do svetosti*.

Festival hrvatskih duhovnih pjesama – *HosanaFest* dobrotvorne je naravi i natjecateljskoga karaktera. U tu svrhu Organizacijski odbor *HosanaFesta* raspisao je NATJEČAJ za prijem novih skladbi koji se privodi kraju. Natječaj je bio otvoren od 1. veljače i završava 1. travnja. Za sve koji još nisu poslali svoju pjesmu, a to žele, uvjeti su sljedeći: skladbe tematski moraju imati kršćanski karakter; ne smiju biti već objavljene niti javno izvođene; trajanje skladbe ne smije prijeći 4 minute; uredno potpisani autori glazbe, teksta i obrade; autor i glavni izvođač pjesme ne smije biti mlađi od 16 godina; u vokalno-instrumentalnom sastavu ne smije biti više od 15 osoba.

Prijava na natječaj dostavlja se putem elektroničke pošte, a obvezno mora sadržavati sljedeće:

oglednu demo snimku pjesme (snimka ne mora biti studijska, ali glazbeno-produkcijski treba biti što sličnija izvedbenoj verziji). Pjesma može biti poslana i u mp3 formatu s minimalnom rezolucijom od 192 kbps; tekst pjesme (preporučuje se u Word formatu); kraću biografiju izvođača sa svim potrebnim podacima (adresa, telefon, e-mail, web i sl.), te navesti zajednicu u kojoj se djeluje i potvrdu svećenika.

Rezultati natječaja bit će autorima objavljeni 20. travnja.

Radove slati ili dostaviti na adresu: Festival *HosanaFest*, Limska 3, 24000 Subotica, Vojvodina, Srbija

Tel: +381 (0)62244974 ili na e-mail: hosanafest@yahoo.com

Više o ovom čitajte na mrežnoj stranici www.hosanafest.org

In memoriam

Ivan Stipić – Braco
(Đurđin, 24. studenog 1950. –
Đurđin, 19. ožujka 2025.)

U srijedu, 19. ožujka, nakon kratke i teške bolesti, u subotičkoj bolnici preminuo je Ivan Stipić – Braco, osnivač Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, sudionik gotovo svih društvenih, vjerskih i kulturnih događaja u Đurđinu.

Rođen je u obitelji sa sedmero djece poljodjelaca na đurđin-skom salašu od oca Ivana i majke Marte, rođ. Bajić. Odrastao je na salašu, na kojemu je ostao živjeti kao ugledni i napredni poljoprivrednik do kraja života sa suprugom Amalijom. Osnivač je mjesne organizacija DSHV-a u Đurđinu 1990., u dva mandata njezin predsjednik, te višegodišnji član Vijeća DSHV-a. Na izborima za Skupštinu Grada Subotica dva puta je biran za vijećnika (1996.-2000. i 2000.-2004.), a elektor za izbore za Hrvatsko nacionalno vijeće je bio tri puta – za sazive 2003.-2010.; 2010.-2014. i 2014.-2018. Prilikom obilježavanja 20. obljetnice osnutka DSHV-a – 2010. godine, bio je domaćin predsjedniku Republike Hrvatske Ivi Josipoviću na svojem salašu.

Osnivač je i dugogodišnji aktivni član Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva *Đurđin*. U okviru manifestacije *Dužijanica* redovito je sudjelovao u natjecanju aranžiranja izloga te pomagao u organizaciji priredaba *Takmičenje risara* i *Risarskog disnotora*. Bio je dobar poznavatelj narodnih običaja i tradicijske kulture bunjevačkih Hrvata te je nekoliko puta nastupao u televizijskim programima i govorio na ove teme. Bio je član Pastoralnog vijeća Župe Josipa Radnika, a zbog predanog rada i zauzetosti postao je i crkveni otac. Mjesnu crkvu sv. Josipa Radnika više je desetljeća svojeručno ukrašavo cvijećem, koje je kupovao vlastitim novcem.

Ivan Stipić – Braco pokopan je u petak, 21. ožujka, na Kerskom groblju u Subotici.

In memoriam

Antun Bošnjak
(Vajska, 9. lipnja 1954. –
Vajska, 23. ožujka 2025.)

U nedjelju, 23. ožujka, preminuo je Antun Bošnjak, aktivni član hrvatske zajednice iz Vajske.

Sudjelovao je na prvom radnom sastanku 1989. godine u Đurđinu, gdje je donesena odluka o političkom djelovanju Hrvata u Vojvodini. Bio je aktivni sudionik osnivanja Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini 1990. godine i njegov prvi predsjednik Mjesne organizacije u Vajskoj te vjerni član ove političke stranke. Bio je svjedok svih nemilih događanja koji su zadesili hrvatski narod u Vajskoj pa i šire. Bio je aktivni član župne zajednice sv. Jurja i veliki vjernik, te načelnik Pastoralnog vijeća spomenute župe. Jedan je od osnivača HKU-a *Antun Sorgg* iz Vajske. Bio je oženjen, otac dvoje djece, a svom starijem sinu dao je blagoslov za redovničko zvanje.

Pokopan je na mjesnom groblju u Vajskoj 24. ožujka.

Hodočasnički križni put

Hodočasnički križni put pod geslom pape Franje »Kristov križ je svjetionik luke mira u olujama otvorenog mora« bit će 29. ožujka. Križni put započinje svetom misom u 8 sati u župi sv. Josipa Radnika u Đurđinu, a potom se pješice kreće do Subotičke kalvarije, gdje će biti završetak križnoga puta oko 17 sati. Organizator je Pastoral mladih Subotičke biskupije.

Križni put na Kalvariji

Pobožnost križnoga puta, u godini Jubileja, bit će svake korizmene nedjelje na Subotičkoj kalvariji. Svake nedjelje pobožnost je u 15 sati na hrvatskom jeziku, a u 16 na mađarskom.

Bdjenje za život

Molitvena *Inicijativa 40 dana za život* – korizmena kampanja započela je diljem svijeta i traje do Cvjetnice, 13. travnja.

Tijekom inicijative molit će se za zaštitu nerođenih beba; za prestanak pobačaja; za liječničko osoblje; za sve koji na duši nose rane pobačaja.

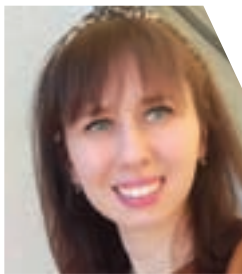
Miroljubivo molitveno bdjenje bit će svakog dana od 6 do 9 sati ispred subotičke bolnice.

Korizmene večeri u Somboru

Korizmene večeri u Somboru održavaju se svakog ponedjeljka u korizmi, a ovogodišnja tema je *Plodovi Duha Svetoga*. Protekla tri ponedjeljka govorilo se o *Čistoći*, *Blagosti* i *Velikodušnosti*, a narednog ponedjeljka, 31. ožujka govorit će o. **Srećko Rimac** na temu *Uslužnost*. Na temu *Krotkosti* govorit će se 7. travnja, a predavanje će imati o. **Juraj Marinković**. Posljedni susret bit će 14. travnja tijekom kojega će na temu *Uzdržljivosti* govoriti o. **Franjo Podgorelec**. Susrete organizira Duhovni centar o. Gerarda, a održavaju se u dvorani HUN »St. Herhard« u Somboru, s početkom u 19.30 sati.

Križni put mladih Srijemske biskupije

Križni put za mlade na području Srijemske biskupije bit će održan 5. travnja u svetištu Gospe Snježne na Tekijama. Okupljanje je u 14.30 sati, a početak je predviđen za 15 sati. Nakon završetka pobožnosti bit će slavljena sveta misa, a potom je najavljeno druženje i kateheza u pastoralnom centru Tekija.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Radost milosrdnog Oca

O vremenu korizme govorimo kao o vremenu obraćenja i pokore, no to je za nas vrijeme velikih milosti, vrijeme u kojemu se Bog raduje zbog nas. Ovonedjeljna Božja riječ ohrabruje nas da ustrajemo na putu promjena, koji smo započeli ove korizme, da nas ne obeshrabre padovi i teškoće na koje nailazimo, jer naš trud Bogu je iznimno drag.

Svi smo poput mlađeg sina

Četvrta je korizmena nedjelja, prošli smo već polovicu korizmene vremena. Svatko tko je ozbiljno odlučio započeti svoje obraćenje i uhvatio se u koštac sa samim sobom i svojim manama, mnoge je teškoće i krize već do sada doživio. Osobito ako mu se čini da mu baš i ne ide dobro, da su loše sklonosti snažnije od njegove želje za promjenom i njegove moći da ih svlada. Zato ova nedjelja pred nas stavlja Isusovu prisposobu o milosrdnom ocu (Lk 15, 11-32).

Dok čitamo ovu prisposobu, svi se uglavnom prepoznajemo u mlađem sinu, koji traži od oca dio imanja, te odlazi u svijet i tamo ga, živjeti razvratno, potroši. Tako smo svi, odabirući grijeh ispred Boga, i mi sami odlučili napustiti našeg Oca. Kao što se sinu činila dobrom ideja otići u svijet, biti samostalan i raditi što poželi, tako se i nama prečesto čini bolje zaboraviti na Boga i osloboditi se svega onoga što on od nas očekuje. Živjeti po Božjim pravilima u nekim trenucima čini nam se kao nešto što nas sputava da živimo život punim plućima, a isto tako je mislio i mlađi sin iz Isusove prisposobe. No, on se vrlo brzo pokajao. Život izvan očeva okrilja pokazao se ne tako sjajan. Ostao je bez novca, bez prijatelja, toliko je nisko pao, da je pristao čuvati svinje, što je za jednog Židova potpuno neprihvatljivo. U stanju potpunog očajja i jada, odlučuje vratiti se ocu i zamoliti ga

da kod njega bude najamnik, jer tamo najamnik živi bolje nego on sada. Isto se dogodi i nama kada mislimo da će nam bez Boga biti bolje, pa odemo nekim drugim putem. U početku mislimo da je tako ljepše, lakše. No, vrlo brzo nastupe teškoće, grijeh nas toliko zarobi da se ponekad i sami zapitamo jesmo li to uistinu mi. Shvatimo tada da bez Boga, našeg Oca, ne možemo, da bez njega ne vidimo pravi put i hodamo u mraku.

Očeva radost

Korizma je vrijeme u kojem treba donijeti odluku vratiti se Ocu. Isus ovom i mnogim drugim prisposobama govori koliko se Otac raduje povratku svakog zalutalog grješnika. U ovoj prisposobi on sina čeka na vratima, dakle svakoga se dana nadao da će se on ipak vratiti. A kada je to dočekao, ne kori ga niti ga išta zapitkuje, već od radosti priprema veliku gozbu, kako bi proslavio povratak svoga izgubljenog sina. I Bog s nestrpljenjem čeka naš povratak. On prati naše odluke, raduje se svim našim nastojanjima da se obratimo i veseli se svakoj našoj malo pobjedi nad grijehom, jer je ona naš korak bliže k njemu.

Nemojmo nikada zaboraviti da je Bog naš milosrdni Otac. Njegova je ljubav neizmjerena. Korizma je vrijeme u kojem tu ljubav još snažnije možemo osjetiti ako se zaista odlučimo na obraćenje i pokoru. To je vrijeme i koje nas podsjeća da je Bog svoga Jedinorođenca žrtvovao za naše spasenje, kolika li je onda njegova radost kada se odlučimo prihvatiti tu žrtvu, kada se odlučimo prihvatiti darovano spasenje. No, obraćenje je proces, težak put. Gospodin nas ovonedjeljnim riječima hrabri da ne posustanemo, nego nastavimo ulagati napore i nastojati mijenjati se. On nas radosno čeka i veseli se svakom obraćenom grješniku.

Kapelice – nadgrobnji spomenici u grobljima – V. dio

Peić i Lichtneckert kapele

Š desne strane od glavnog ulaza u crkvenom dijelu Bajskog groblja nalazi se možda i najpoznatija Peić kapela, dok je s lijeve strane, prva od tri, Lichtneckert kapela. Obje kapele su u vlasništvu župe sv. Terezije Avilske u Subotici, te se i danas koriste za obrede ukopa.

Peić kapela

Kapela je podignuta 1903. godine u neogotskom stilu po projektu arhitekta **Géze Koczke** dok se u pojedinim spisima spominje da je svoj doprinos dao i arhitekt **Gyula Vali**. U osnovi temelji su joj u obliku križa, sa središnjim zvonikom nad pročelnim dijelom. Vani je obložena žutom klinker opekam, a pokrivena je dekorativnim kasetama od lima. Na ulazu su velika drvena rezbarena vrata okovana željezom. U unutrašnjosti je po nekim dokumentima sačuvan originalni drveni neogotički oltar, no ispred njega je postavljen novi.

Foto: Povijesni arhiv Subotica

Nakon smrti oca **Józsefa Peitsa** njegov sin **István Peits** zatražio je od gradskih vlasti dozvolu za izgradnju kapelice, koju je i dobio u veljači 1903. godine. Na ploči, koja je i danas zadržana, piše kako je kapelica podignuta na slavu Božju, te da je sagrađena u spomen na Józsefa, a da su je podignuli njegova supruga **Teréz Gyukity** i sin István 1903. godine. Kapelica je po crkvenom še-

matizmu posvećena tek 1910. godine, i to u čast sv. Josipa. U zvoniku se po postojećim podacima, koje spominje u svom radu i **Dezső Csúszó**, nalaze dva zvona, veće teži 56 kg, dok je promjer malog zvona 484 mm.

Nakon Drugog svjetskog rata kapelica je prešla u vlasništvo župe sv. Terezije Avilske. Kapela je tada i renovirana, te se u njoj nalazi drveni oltar s kipom sv. Josipa koji u ruci drži malog Isusa. U istočnoj lađi nalaze se kipovi Srca Isusova i Srca Marijina visine 90 cm, kao i ukrasni svijećnjaci. U zapadnom brodu nalaze se tri manje klupe u dva reda, a tu su i dva kipa – kip sv. Stjepana mučenika koji u ruci drži kamenje i kip sv. Terezije Avilske. Nameće se pitanje zašto baš ova dva kipa, odnosno ovi sveci, što je pojasnio mons. **Stjepan Beretić**. Budući da je graditelj kapele bio je István Peits, odnosno Stipan Peić, u kapelu je stavljen njegov zaštitnik sv. Stjepan, kao i zaštitnica njegove supruge sv. Terezija Avilska. U kapelici je provedena struja, te je danas prisutno i električno zvono, a u njoj se gotovo svakodnevno obavljaju obredi ukopa.

Kapela Lichtneckert

Kapela je podignuta 1913. godine u neogotskom stilu s elementima neorenesanse, a podaci upućuju na arhitekta **Titusa Mačkovića**. Osmokutne je osnove, a fasada je obložena crvenom klincker opekom. U krovnoj konstrukciji javljaju se tempanonska polja od kojih polaze dvoslivni krovovi koji se sučeljavaju u središnjem dijelu građevine. Krovni pokrivač je od lima, a u narodu je za ovu kapelu poznat i naziv »crvena kapela«.

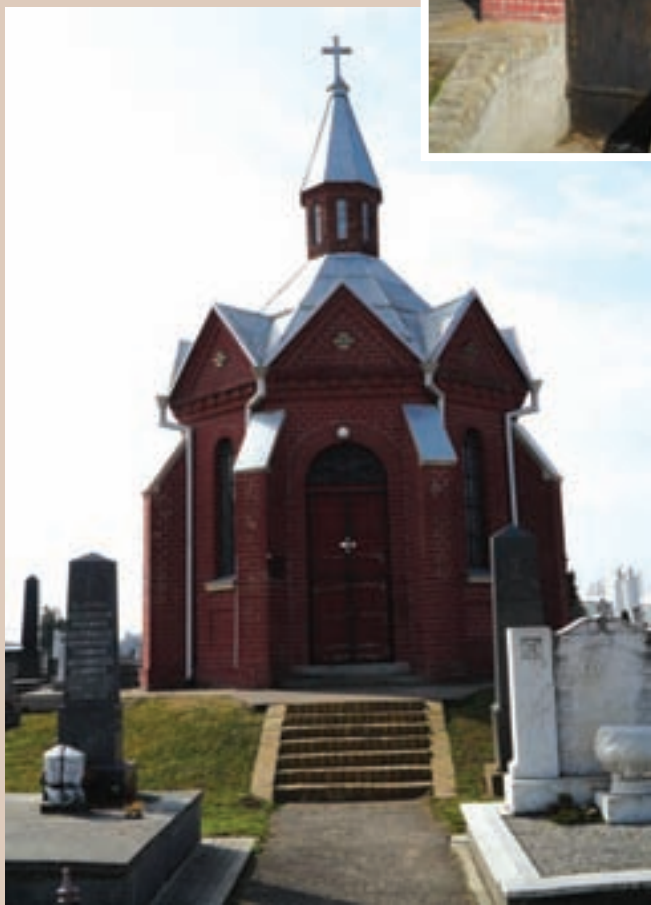
Ova kapelica je pod zaštitom spomenika od 2000. godine, a o njoj je u lokalnim novinama pisala i arhitektica **Branka Šadi** 1983. godine. U svom tekstu Šadi piše kako je građevina sagrađena na prijelazu stoljeća i da se pretpostavlja da ju je projektirao Titus Mačković, budući da je on projektirao i njihovu obiteljsku kuću 1901. godine. Prema dostupnim izvješćima izvornog namještaja u kapelici nema, zapravo nema ništa što bi istaknulo vjerski karakter (oltar, svete slike...). Iz nekrologa koji je objavljen 1968. godine može se utvrditi da se ova kapelica tih godina

počela koristiti za obrede ukopa. U međuvremenu kapelica je obnovljena izvana i iznutra. Desetljećima su ovdje nedostajali znakovi s natpisima, a onda su 2003. godine postavljene dvije nove mramorne ploče na zapadnoj strani zida, iz čijeg teksta saznajemo da su tu pokopani i drugi nasljednici. Pretpostavlja se da su ovdje doneseni i posmrtni ostaci Andrásove sestre **Albine**. Na ploči s desne strane, gdje su upisani podaci članova obitelji **Bascha**, uz križ je uklesana i Davidova zvijezda.

Ova kapelica je danas u vlasništvu župe sv. Terezije Avilske, elektrificirana je te se po potrebi koristi za obrede ukopa.

Ž. V.

Korišteni podaci: Povijesni arhiv Subotica, *Ex Pannonia*, broj 18, Dezső Csúszó; prof. dr. sc. Géza Czékus, mons. Stjepan Bertić, *Wikipedia*.

Kafići naše mladosti

Već sam pogled na ovaj naslov budi svojevrsnu nostalgiju i ogromni val lijepih sjećanja na bezbrižne godine puta zrelosti. Jer odlazak u kafić, mjesto gdje su se služila alkoholna pića i vladao duhanski dim, iziskivao je, prije svega, dozvolu roditelja (mnogi su išli bez pitanja i znanja majki i očeva) i određenu potrebnu starosnu granicu (iako se ni to nije baš strogo primjenjivalo). Bilo kako bilo, u *caffè barove* (kako se tada nazivala ova vrsta ugostiteljskih objekata) išli su svi. I staro i mlado, pa je ova storija mali spomen na nas, ondašnje mlade, i kafiće gdje smo korisno izgubili puno vremena naše mladosti.

Prvi subotički »pravi« kafić *Lav* otvoren je sredinom sedamdesetih u »Borovo ulici« (Dimitrija Tucovića), pa su se potom ubrzo počeli otvarati i drugi, poput recimo *Gage* (na čošku preko puta *Jedinstva*, a današnje srednje škole *Lazar Nešić*). Nakon njih uslijedilo je otvaranje tri kafića koje smo nazivali prema bojama koje su ih, na neki način, karakterizirale: *Crveni* (Halaški put), *Plavi* (Plitvička) i *Žuti*, odnosno *Valentino* (kod osnovne škole *VIII. Vojvođanska brigada*, danas *Majšanski put*), kako je glasilo njegov izvorni naziv i vremenom izbrisao odrednicu boje. Nakon ovih prvih pet, krenula je prava lavina novootvorenih kafića u svim dijelovima grada pa su osamdesete godine prošloga stoljeća bile pravi »caffè boom«.

»Kao mladić najčešće sam izlazio u *Galeriju* (Petra Drapšina) i *Spin* (Korzou), a nešto kasnije u *Kanzas* (lokal u sklopu kazališne zgrade na Korzou). Volio sam popiti jutarnju kavu, pročitati dnevni i sportski tisak i popričati s prijateljima i znancima. Bila je to uobičajena svakodnevna rutina kojoj sam ostao vjeran i u svojim današnjim, nešto starijim danima«, otkriva svoje mladalačke lokale **Petar Francišković**, nekada i sam djelatnik u ugostiteljstvu.

U kafićima smo, sukladno njihovom općeprihvaćenom popularnom nazivu, tijekom dana najviše pili kavu i sokove, ali su se u večernjim satima konzumirala razna alkoholna pića i njihove kombinacije. Uz klasičnu pivu, tih osamdesetih godina najviše su se trošile jače domaće alkoholne žestice poput *vecchie romagne* i *stocka*, solo ili u kombinaciji s *coca-colom*, te vodka miješana s oranždžusom i bambus (*cola* i crno vino). Ali pila su se, ovisno o trenutačnoj dubini džepa i skuplja inozemna, luksuznija pića poput raznih viskija, konjaka ili vinjaka. Djevojke, ali

i mnogi momci, često su znali naručivati kavu sa šlagom, a postupno je u modu ušao i gusti sok sa šlagom. Vremenom su kafići počeli praviti i tost, kao svojevrsnu prigodnu brzu hranu i podlogu za daljnje piće. Tu se posebno isticala već spomenuta *Galerija*, koja je, pored tosta (ima ga i danas), svojevremeno imala u ponudi i tartar biftek.

Koncem osamdesetih otvorilo se još nekoliko novih kafića koji su ubrzo postali važne rute u dnevnim i večernjim izlascima mnogih Subotičana. Jedan od izuzetno popularnih bio je *Saloon* (u podrumu *Sokolskog doma*) koji je na svojoj improviziranoj terasi, među prvima, započeo i tzv. cjelovečernju zabavu, osobito tijekom ljetnih mjeseci. Uz to, u drugom dijelu lokala postojala su i dva biljarska stola pa je ovaj sadržaj dodatno pojačavao njegovu atraktivnost. Kako se bilijar postupno širio gradom bilo je još nekoliko lokala u kojima se pored klasične »kafić ponude« mogla igrati ova popularna igra s kuglama, prije svih *Royal* (podrum nasuprot stražnjeg ulaza u kazalište), gdje se pored američkog poola igrao i karambol. Ovdje su se okupljali najbolji subotički igrači, ali i glumački prvaci iz obližnjeg kazališta, pa je i ovaj kafić jedno vrijeme bio iznimno popularan i odlično posjećen. Posebna priča je *caffè Yu fest* u predvorju Narodnog kazališta i kojem je posvećena cijela jedna priča u ovoj knjizi.

Bilo je još kafića u kojima se provodilo puno slobodnog vremena kojeg je svaka mladost imala na pretek, a svaki od njih je imao nešto posebno i svoje zbog čega je ostao upamćen i duboko urezan u najljepša sjećanja svih nas. Možda je i neki (nenamjerno) izostavljen u ovoj priči, ali to ne znači da nije bio vrijedan spomena.

D. P.

Obilježen Svjetski dan osoba s Downovim sindromom

I oni su dio nas

Svjetski dan osoba s Downovim sindromom prvi puta je obilježen u Singapuru 2006. godine, te se od tada kontinuirano obilježava svake godine u svrhu upoznavanja javnosti u pogledu problema i izazova s kojima se svakodnevno susreću osobe s Downovim

prihvatio 10. studenoga 2011. godine, bilo bi dobro kada bismo o njima i njihovim problemima mislili svakodnevno, što naglašavaju i njihove obitelji. Ovaj dan je samo podsjećanje i pružanje podrške zaštiti njihovih prava.

sindromom ali i članovi njihovih obitelji, ističući kako su i oni punopravni članovi našeg društva. Ako ste ikada imali priliku razgovarati s djecom koja imaju ovaj sindrom ili s odraslim osobama, sigurno ste primijetili kako su oni izuzetno pozitivni i veseli, savjesni i odgovorni.

Iako je tijekom godine samo 21. ožujka poznat kao Svjetski dan osoba s Downovim sindromom, što je UN

Ova godina usredotočena je na podizanje svijesti o potrebama za poboljšanjem sustava podrške. Apelira se na državu, sustav socijalne zaštite, tehnološku podršku, prilagodbu smještaja, prilagodbu u transportu te informi-

ranje javnosti i zajednice da se udruže i pomognu da se za osobe s Downovim sindromom napravi što je moguće više u svrhu povećanja njihove uključenosti u aktivan svakodnevni život.

Svjetski dan osoba s Downovim sindromom posebno je obilježen u OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu, a nazvali su ga još i *Danom šarenih čarapa*. Kako su naveli, njihov razlog za obilježavanje bio je potaknuti učenike na veće poštivanje osoba s Downovim sindromom, a i njihov zaključak je: »osobe s Downovim sindromom su vedre, vesele, komunikativne i kreativne«, a upoznali su se i s time da im je cijeli život potrebna pomoć obitelji, te da su često diskriminirane i suočene s predrasudama, osobito kada je riječ o obrazovanju i samostalnom životu. Toga dana OŠ *Matija Gubec* je, kako su naveli, raširenih ruku i otvorena srca dočekala goste iz udruge *Zvuci srca* i učenike resursnog centra OISS *Dr. Svetomir Bojanin* na igru i druženje. Djeca koja pohađaju katolički vjeronauk i građanski odgoj učili su kroz igru kako prihvatiti različite, a po dostojanstvu iste. Simbol ovog dana su šarene, odnosno različite čarape koje simbolično predstavljaju različitost.

Ž. V.

Foto: OŠ *Matija Gubec*, Tavankut

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Stefan Merl**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Moša Pijade*, Bereg

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem na folklor

VOLIM: nogomet

NE VOLIM: zmije

U SLOBODNO VRIJEME: čitam

NAJ PREDMET: matematika

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: nogometaš

Too Optika

DR. TOOTI

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvatice za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potrebna konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjaviće i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Gradska uprava Subotica, Trg slobode 1, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 14. i 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24), u svojstvu nadležnog tijela:

OBAVJEŠTAVA JAVNOST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA OKOLIŠ

Nositelj projekta »Cetin« d.o.o. Beograd, Omladinskih brigada br. 90, 11070 Novi Beograd, podnio je dana 7. 3. 2025. godine, pod brojem 001031892-2025-09693-004-081-380-001, zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na okoliš projekta: Bazna stanica mobilne telefonije – lokacija »Stari Žednik«, na k. p. br. 2926 K. O. Žednik, Subotica (45.94772°, 19.62548°).

Javnost može izvršiti uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju nositelja projekta i dostaviti mišljenje na podnijeti zahtjev u roku od 15 dana od dana oglašavanja. Uvid se može izvršiti u prostorijama nadležnog tijela u Gradskoj kući u Subotici, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 14 sati, kao i elektronički na internetskoj veb prezentaciji Grada Subotice, na adresi www.subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine. Mišljenja se mogu dostaviti na adresu nadležnog tijela ili elektronskom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.ls.gov.rs.

U postupku odlučivanja tijelo može donijeti odluku da je za predmetni projekt potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti njen opseg i sadržaj ili odluku da za predmetni projekt nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš i odrediti mjere sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja negativnih utjecaja ili druge minimalne uvjete zaštite okoliša.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 25. 3. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetonik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorkom u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Kamo za praznike

Zemlja zamkova, dvoraca i dobrog piva

S koro me je opet netko pitao odakle mi inspiracija i kako smislim o kojoj bih destinaciji pisala, a ja evo pokušavam shvatiti kako mi do sada na red nije stigla Češka, kada ima toliko bajkovite i zamkovite destinacije za ponuditi. Zapravo, ni sam Prag nije dobio svoju priliku, osim kao mali dio jedne adventske ideje, a kamoli ostali manji gradovi. Dakle, bez velikih uvoda, ovog tjedna idemo u zemlju zamkova, piva, prelijepih ulica, **Kafke**, srebra, zamkova...

Znam da nije u redu gradu poput Praga posvetiti samo jedan dio teksta, ali veći prostor čuvam mu za nakon posjeta. Za sve nas koji nikada nisu posjetili nijedan grad u Češkoj pripremam pregled nekoliko mjesta koja izdvajam za prvu turu.

Kao glavni grad, nije dobio cijeli tekst, ali je zauzeo prvo mjesto. Prag je svakako grad o kojem mnogi znamo mnogo toga, a ono što ga posebno krase jest očuvana srednjovjekovna arhitektura i prekrasni Stari grad. Karlov most, ukrašen baroknim kipovima, povezuje dvije obale Vltave i nudi spektakularan pogled na grad. Iznad grada dominira Praški dvorac, jedan od najvećih dvoraca na svijetu, u kojem se nalazi i imponantna katedrala svetog Vida te službena rezidencija države. Astronomski sat na Starogradskoj vijećnici, koji svakog sata prikazuje jedinstvenu igru figura, jedna je od najpoznatijih turističkih atrakcija. Prag je također poznat po bogatoj kulturi, češkom pivu i boemskom duhu koji privlači posjetitelje iz cijelog svijeta. No, sve to već znamo, a ono manje poznato nema smisla otkrivati dok se ne popije jedna krigla čuvenog piva i ne provede barem jedna noć u ovom prekrasnom europskom gradu.

Brno, drugi po veličini grad Češke, spaja povijesni šarm i modernu energiju, pružajući autentično iskustvo daleko od turističke vreve Praga. Ovaj sveučilišni centar odiše mladenačkom atmosferom, dok njegov Stari grad skriva arhitektonske dragulje poput Katedrale svetih Petra i Pavla, čije zvono u podne odjekuje u 11 sati, podsjećajući na legendu o

spašavanju grada. Nad Brnom se uzdiže tvrđava Špilberk, nekadašnja tamnica Habsburške Monarhije, danas muzej i vidikovac s kojeg se pruža pogled na cijeli grad. Jedna od najzagonetnijih atrakcija je Kapucinska kriptna, gdje prirodno mumificirana tijela redovnika leže izložena stoljećima, stvarajući jezivu, ali fascinantnu priču o prošlosti. Brno je također poznato po modernizmu – vila Tugendhat, remek-djelo arhitekta **Miesa van der Rohea**, jedna je od najznačajnijih modernističkih građevina u Europi, upisana na UNESCO-ov popis svjetske baštine.

Češki Krumlov je bajkoviti grad u južnoj Češkoj, poznat po svom srednjovjekovnom duhu, slikovitim uskim ulicama i jednom od najljepših dvoraca u Europi. Dvorac Češki Krumlov, drugi po veličini u Češkoj nakon Praškog dvorca, dominira panoramom grada i pruža spektakularan pogled sa svoje barokne kule. Grad je okružen zavojima rijeke Vltave, što ga čini popularnim među kajakašima i ljubiteljima prirode. U njegovoj povijesnoj jezgri, koja je pod zaštitom UNESCO-a, nalaze se prekrasne renesansne građevine, stare gostionice i umjetničke galerije. Češki Krumlov pruža dojam putovanja kroz vrijeme i jedno je od najromantičnijih mjesta u Češkoj.

Znam da se ne ide u zemlju piva kako bi se degustirala vina, ali Znojmo je šarmantan grad u južnoj Moravskoj, poznat kao središte vinske regije i mjesto bogate povijesti. Njegov Stari grad očarava srednjovjekovnim uličicama, dok se s vrha brda uzdiže dvorac Znojmo, pružajući spektakularan pogled na rijeku Dyje. Tu su i imponantna crkva sv. Nikole i Rotunda Gospe i svete Katarine, okružene starim gradskim zidinama, koje čuvaju duh prošlih stoljeća. No, pravi dragulj grada krije se ispod površine – podzemni labirint dug čak 27 kilometara, gdje posjetitelji mogu istražiti tajne prolaze, misteriozne prostorije i vinske podrumce. Bilo da lutate uskim ulicama ili otkrivete podzemni svijet, Znojmo će vas sigurno osvojiti svojim jedinstvenim spojem povijesti i vina.

Definitivno, ovo je samo bajkoviti početak priče o Češkoj.
Gorana Koporan

75 godina FK Tavankut

Prijateljski meč za jubilej

Prijateljskom utakmicom u Tavankutu je u nedjelju, 23. ožujka, obilježeno 75 godina mjesnog FK Tavankut. U povodu jubileja domaći veterani odigrali su utakmicu s veteranima danas ugašenog FK Bratstvo iz obližnjeg Mirgeša. Ujedno, obilježeno je i 60 godina od osnivanja spomenutog FK Bratstvo.

Na utakmici je sudjelovalo gotovo 40 veterana, a duel dvije ekipe prošao je u prijateljskoj, ali borbenoj atmosferi pred brojnom publikom. Pobjedu je odnijela ekipa Bratstva rezultatom 4:2. Prije početka meča predsjedniku domaćeg kluba **Igoru Skenderoviću** uručen je uramljeni dres Tavankuta s brojem 75.

Rad s mladima

Predstavnik veterana **Dragan Nimčević** istakao je pred početak meča kako Tavankut ima dugu nogometnu tradiciju, kao i da su pred novom upravom kluba veliki izazovi pred završnicu sezone.

»Znajući kako smo jedan od najstarijih klubova na teritoriju Subotice, pored Bačke i Spartaka, odlučili smo mi veterani organizirati ovaj revijalni meč povodom ove dvije obljetnice oba kluba. Pokušavamo i doprinijeti da se mladi više bave sportom, ne mora to nužno biti nogomet, ali naravno, svi bismo mi voljeli kada bi to bio nogomet. Situacija u klubu je trenutačno dobra po tom pitanju, imamo preko 60 djece svih uzrasta – podpetli-

ći, petlići, pioniri, kadeti. Neka veća sela, poput možda Bajmaka, ponekad uopće nemaju neke od tih kategorija mlađih nogometaša. Također, *Subotica-trans* je prodavao autobuse na dražbi i zahvaljujući sretnim okolnostima FK *Tavankut* je uspio uz pomoć donacija građana kupiti autobus za klub. Nikad u povijesti naš klub nije imao svoj autobus, tako da ovo nije mala stvar. Imamo pet-šest vozača autobusa u Tavankutu, onaj koji bude slobodan, on će voziti. Autobus je kupljen da se rasterete roditelji, da se ne iznajmljuje kombi, kola, plaćanja... Isto tako, kada odjednom izađe 28 igrača, zajedno s upravom i navijačima na gostovanju – ostavit ćemo dobar dojam«, rekao je Nimčević.

Nova, mlada uprava

Nimčević dodaje kako bi bilo dobro kada bi se više roditelja i mještana sela angažiralo oko kluba.

»Klub je preuzela mlada uprava prije godinu dana i pokušavaju ga podići na viši nivo. Željeli bi igrati u višem rangu, što bi bio ogroman uspjeh za mladu upravu i naš mali seoski klub. Smatram kako po kadru igrača zaslužuju Vojvođansku ligu. Naravno, financije su te koje presuđuju, kako je u životu tako je i u nogometu«, rekao je on.

Bez obzira na rezultat nedjeljnog okršaja, akcent je ipak bio na druženju i zajedništvu.

»Najbitnije je da se nitko ne ozlijedi, da se izloptamo i naravno druženje poslije utakmice. Treće poluvrijeme je zajedničko, tu nema pobjednika«, ističe Nimčević.

I. B.

POGLED S TRIBINA

Penali

Hrvatska nogometna reprezentacija poražena je od Francuske nakon slabijeg izvođenja penala i tako propustila veliku priliku za plasman u Final four Lige nacija. Nakon 2:0 u Splitu, u Parizu je nakon 90 minuta zabilježen identičan rezultat pa se otišlo u produžetke. Momčad **Zlatka Dalića** izdržala je nalete razigranih *trikolora* i uspjela izboriti penal rulet. Ali čini se kako je »penal sreća« napustila *vatrene* (nakon uspješnih penal serija na protekla dva SP-a), jer nakon prošlogodišnjeg finala Lige nacija protiv Španjolaca (penali), ponovno je Hrvatska imala promašeni penal više. Realno, Francuska je nakon lošeg izdanja na Poljudu, na svom Stad Franceu izgledala onako kako dolikuje momčadi iz samog vrha svjetskog nogometa. Vrijedi zabilježiti kako Hrvatska tijekom 120 i nešto minuta nije uputila niti jedan udarac na gol protivničkog vratara **Maignana**, dok je **Livaković** sve vrijeme bio izložen neprestanoj paljbi. Ipak, ne treba biti previše kritičan prema momčadi koju je izveo i rotirao Zlatko Dalić. Iz nekoliko razloga. Prvo, momci su se posebno, i oni stariji poput **Modrića** i **Perišića**, borili svim srcem i svom

snagom koju posjeduju. Drugo, Francuska je objektivno jača momčad s mnogo širim kadrom vrhunskih nogometaša koji igraju u najboljim klubovima Europe. I treće, i pored svega navedenoga, Hrvatska je uspjela u ovom dvomeču izboriti penale i s manjkom sreće u njihovom izvođenju, na koncu bila poražena. Momčad je pokazala karakter i sposobnost disciplinirane i koncentrirane borbe tijekom cijeloga susreta plus produžetak. Sve navedeno itekako će biti potrebno u predstojećem ciklusu kvalifikacija za Svjetsko prvenstvo u SAD, Kanadi i Meksiku 2026. godine. Također, snagu ovih četvrtfinalnih duela Lige nacije najbolje će posvjedočiti činjenica kako su tri od četiri dvomeča otišla u produžetke (Francuska – Hrvatska, Portugal – Danska i Španjolska – Nizozemska), a dva su odlučena tek nakon izvođenja penala (Francuska i Španjolska su prošli dalje). Bez obzira na ovaj nesretni poraz, Hrvatska je i dalje punopravna članica europske nogometne elite, a sada se fokus mora momentalno prebaciti na predstojeće SP kvalifikacije. Ova momčad ima kvalitetu i iskustvo da izbori izravni plasman na sljedeći nogometni mundial. Splitska pobjeda i rovovska borba u Parizu pokazali su snagu *vatrenih*, a i sreća će se vratiti...

D. P.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Gost kod tvrđice

Umotvorine

- * Sve što počne u ljutnji, završi se u sramoti.
- * Kad ti ništa ne treba, privlačiš sve.
- * U dobru shvatiš neke stvari. U zlu shvatiš sve.

Vicevi, šale...

Kaže kćerka mami:

– Mislim da bi brat trebao ići kod psihijatra.

Mama odgovara:

– Nek zaradi pa nek ide kamo hoće.

Ne razumijem kad me frizer nakon šišanja pita:

– Je l' može ovako?

– Ne može, lijepi kosu natrag!

Aforizmi

- * Prije no što progovoriš, neka tvoje riječi prođu kroz tri kapije: »Je li istina?«, »Je li neophodno?« i »Je li ljubazno?«.
- * Ne možemo ništa promijeniti sve dok to ne prihvatimo.
- * Najviši oblik ljudske inteligencije je sposobnost promatranja bez prosuđivanja.

Vremeplov – iz naše arhive

OŠ Matko Vuković, 2005.

Bio tako jedan čovik koji nikad nije znao šta je dosta kad sebi grabi, a nikad mu nije bilo dosta malo kad je moro što god dat. U kući pod katancima drži i so, a ženi brašno za kriv kašikom miri, za zapršku na vr vilice daje. Kuća je puna ko hrčkova jama, al u njegove čeljadi nikad veće želje neg da se jedared bar siti naidu.

U njegovu kuću nije baš šale svratio gost, al jedared se i to čudo dogodilo. Niki kum njegovog oca još od starine išo je s vašara, pa ga uvatilo nevrime i svratio da prinoći. Tvrd je bio domaćina, ta tvrđi i od kamena, al nije volio ni izlazit svitu na glas. Smutilo mu se kad je čuo da kum samo sutra misli produžit put na salaš, al di bi prid gostom pokazo pravo lice? Oma će se sad pokazivat kako gosta zna dočekat i prid gostom će na ženu da spremi dobru večeru. Al je oma i izašo za ženom, a ruka mu sve drće kad je počo sić suvo meso i mrnđa kod svakog komada:

– Na, nek se naždre, kad ga je vrag već dono.

A žena sirota sve leti od dragosti kad je jedared ugrabila priliku da skuva dobar paprikaš sa suvim mesom. I gost se nije dobro ni raskravio, a zdila se već pušila na astalu. Kad se počo pokazivat, domaćina će se pokazat sasvim, pa i svoju dicu posio za astal, makar su ona ila uvik u budžaku za vratima. Ako se žena radovala, al kako su se samo dica obradovala! Dica ko dica, ne znadu šta je dosta kad se ima šta ist, a još taka dica koja su uvik gladna. I sad navalili da su se sve uprckali kako traže samo meso.

Gost je zdravo volio dicu i sad mu je više drago gledat kako idu neg da sam ide. Sav se smije od dragosti, al domaćina se oma namrkosio i dok je čerez gosta ćutio i trpio, borme je trpio, al je najedared uzavrla njegova ćud i ni pet-ni šest, već udri dicu po rukama.

Gost se niki trgo, ko da su njegov udarili po rukama i oma se manio ila. Kako se manio, a domaćina došo sebi. Borme vidi šta je naradio. Sramota ga, pa bi stvar zataškavo i najedared je navalio na gosta:

– Kume, šta ste se manili? Niste još ni prizalogajili. Ite, ima, fala Bogu! Nećete valjda u mojoj kući ostat gladni?

Gost se zbunio i onako spleten ni sam nije znao kako mu se rič otela, kad je kazo:

– Kako bi ja io kad rođenoj dicit braniš?!

Ako gost već ne vlada jezikom, al ni domaćina ne prolazi bolje. Lipo se i on izreko:

– Ta drugo ste Vi. Ite Vi samo, kume, do mile volje. Vi ste gost, pa u godini ikad jel nikad. Vama bar ne moram dat ist priko cile godine.

Pričao Pere Poljaković Kovačev
Hrvatske narodne pripovjetke, 1953.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Od demokratije pa u...

Faš Joza ko iz vedra neba banio na vrata: »Faljen Isus čeljadi. Neka ništa nudit faše. Kratko ću, sam da ti šta god pitam i zamoljim«. »Ne bižiš faše, sidi pa kaži«, odgovaram. Faš Joza sida. Prikrižim ruke pa ću: »Slušam. Ni vala kaka nevolja?«. Počinje naširoko pa će: »Niki dan bio divan kod nas. Skupili se ko kadgod muški iz sokaka. I od čega smo nego od ove bune što su počeli škulari. Faše bilo j i taki da su mal više potegli, cugnili pa se tu kad i zaoštrilo. I bome vidim mlogima baš i ne ide uglavu ta buna a i ta demokracija koju svi spominju i u koju se svi kunu. Zaoštrilo se odviše i oko te demokracije. Pa i ja študiram da ju ko imamo a gle dokle smo dotirali. Od velike demokracije, kako kažu, evo nam buna ko nikad. Kaže da j bilo čeljadi što gledu svakojake televizije jel imu te telefone di mož svašta vidit pa su divanili što mlogi nisu vidli ni čuli. »Od cilog divana na kraju svi uglas rekli da dođem tebe pitat. Ti si kažu davno velike škole završio i u životu svašta prošo i vidio. Kažu ako ti ne znaš kazat di je kvaka niko ne zna«, faš Joza će. Tako i bilo. Odavno ne mogu na duže odat pa j fašev unuk limuzinom sutra došo pa mi odno. Došli a svi već ko u škole posidal. Ispozdravljali se a oni uglas, ko guske. Smirim je čakskom pa počinjem: »Čeljadi znam šta mislite pitat. Čudite se ovoj velikoj buni? Čudite se dokle smo došli? Oćete mi pitat di ta demokracija? Otkal sade to da nanom sokoćalu od televizije sam ide da sve triba demokratski rešit?«. Svi uglas: »Jeste, to, to. Baš tako bać Marne. Ko će znat bolje neg vi?«. Nastavljam: »E vite tu smo dismo. Al čeljadi sam da znate, kase bolje proštudira ni to sve od danaske. Ta čeljadi to j odonda kasma birali. A kase još bolje proštudiram to j još i od prija. Sićate se kasma birali šta j kazano. Čeljadi obećali raj pa još mal i bolje. Što nemamo imaćemo, niko nam ništa ne može i ne smije, nedamo naše i šta sve ni. Sićate se?«. Svi ope uglas odgovaru da j tako bilo a ja nastavljam: »E to vam je demokratija kako se moderno kaže. Mi izbirnili. Al tu ima i drugi par rukava, od te naše demokratije svašta može bit, svašta ispast. Vrag ne spava pa iz nje mož da se ne okreneš otić u partokratiju. Tob bilo da jedni uzmu sve što naštudiru jer mislu da im to od dade i majke. Da možu uzet pa diljit kako ti se nasanja, kako ti spadne na pamet. I sve to da nikog ne moraš pitat a kamo l da moraš odgovarat ako bude kaka šteta. Da mož metnit koga oš na kako misto i šta sve još ni. E sade vite sami šta j ispalo«. Stanem pa je gledim. Niko ništa ne pita a ja dalje: »I sam da znate te partokratija ni ona od danaske, bilo nje i prija. Za nju sam čo davno kasam mlogo i svašta čito. Ko b mal više zno od nje nek pita kogagod mlađeg da mu to nađe nanom sokoćalu od telefona«. Kasam završio prišli na špicere. Bome i oteglo se to do koje doba. Na kraju dok mi prati do limuzine faš Joza će: »Kako študiram faše ni tu kod nas do demokratije već do ljudi. Jesmo l mi za nju jel nismo to sam dragi Bog zna«.

U NEKOLIKO SLIKA

Crkva Presvetog Trojstva u Kukujevcima

Pura

Za ovaj broj tjednika u rubrici KuHaR pripremili smo puru, jednostavno staro jelo, a recept je iz obitelji **Pe-kanović**, sa salaša Bezdanski put kraj Sombora. Pura se priprema za doručak ili večeru, obično tijekom jeseni i zime.

Kao i kod drugih starih jela, priprema se od jednostavnih namirnica, koje se nisu kupovale već proizvodile na salašima. Osnovne namirnice za puru su prosijana prekrupa, mlijeko i stari kruh. Svega toga u izobilju je bilo u salašarskim kućanstvima koja su se bavila poljoprivredom. Stariji ljudi sjećaju se vremena kada je svaki salaš imao barem po jednu kravu. Prodavali su mlijeko i sir. Žene s Bezdanskog puta bile su poznate na somborskoj tržnici gdje su uglavnom prodavale sitni, ili kako ga u Somboru još zovu, *švapski* ili *bunjevački sir* i kajmak.

Oni koji su u to vrijeme imali studente govorili su da jedna krava na salašu školuje dijete na fakultetu.

Sastojci:

0,5 litre mlijeka
4 jušne žlice kukuruznog brašna
prstohvat soli
1 jušna lica šećera (može i više)
1 jušna žlica masti
mrvice od jednog starog kruha

Priprema:

Ugrijati mast i ispržiti krušne mrvice. Da bi se lakše mrvilo, običan kruh kupite dva dana ranije kako bi odstojao. Pržiti mrvice na laganoj vatri, stalno miješajući dok ne dobiju ujednačenu braonkastu boju. U većoj posudi zagrijati do laganog ključanja mlijeko i polako, da se ne

zgrudvava, dodavati kukuruzno brašno. (Sada se pura kuha s kukuruznim brašnom iz dućana, a nekada se umjesto kupovnog kukuruznog brašna koristila prekrupa prosijana na situ.) Kuhati dok se ne zgusne, toliko da se, kada se prođe kuhačom, vidi dno posude. Ostaviti da se prohladi i od gore staviti krušne mrvice.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- 6 mjeseci = 1300 dinara
 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

- 6 mjeseci = 75 eura
 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL, SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Preradovićeva 11, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«, Preradovićeva 11, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povisiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCIJE:

- NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

DAN ZAVODA

■ 2025 ■

**SVEČANA
AKADEMIJA**

povodom

Dana Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata

subota, 29. ožujka (marta) 2025. godine

s početkom u 19 sati

Velika dvorana Županije u Somboru

Srdačno Vas očekujemo!

**BAŠTINIMO,
OKUPLJAMO
I DIJELIMO**

